μπορούσαν να ληφθούν υπόψη από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τους ιθύνοντες για τον περιορισμό αυτών των δυσμενών φαινομένων.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί ο κύριος σκοπός αυτής της έρευνας είναι η διερεύνηση του ρόλου που μπορεί να ασκεί ο εσωτερικός έλεγχος στην περίπτωση αντιμετώπισης των περιστατικών απάτης ή διαφθοράς. Ιδιαίτερη μνεία πρόκειται να δοθεί στην περίπτωση των οργανισμών οι οποίοι λειτουργούν υπό την αιγίδα του δημόσιου τομέα στην Ελλάδα. Για να επιτευχθεί αυτό αρχικά πρέπει να απαντηθούν ορισμένα ερωτήματα σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο και τις λειτουργίες του όπως είναι:

1. Τι είναι ο εσωτερικός έλεγχος και ποιο είναι το πεδίο στο οποίο εφαρμόζεται;
2. Οι οργανισμοί του δημόσιου τομέα υποστηρίζουν τον εσωτερικό έλεγχο και τις λειτουργίες του;
3. Ο εσωτερικός έλεγχος διαθέτει μία συγκεκριμένη στρατηγική μέσω της οποία μπορεί να οδηγηθεί στην επιτυχή λειτουργία των οργανισμών του δημόσιου τομέα;

Παρόλα ο κύριος σκοπός αυτής της έρευνας θα εστιάζει στην αντιμετώπιση του φαινομένου της απάτης και της διαφθοράς στον ελληνικό δημόσιο τομέα μέσω της υιοθέτησης των λειτουργιών του εσωτερικού ελέγχου. Οπότε οι ερευνητικοί στόχοι τους οποίους πρέπει να εκπληρώσει αυτή είναι:

- Ο καθορισμός του πεδίου εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου και των λειτουργιών του στους οργανισμούς του δημόσιου τομέα
- Ο προσδιορισμός των κύριων προκλήσεων με τους οποίους έρχονται αντιμέτωποι οι οργανισμοί του δημόσιου τομέα
- Ο προσδιορισμός των αποτελεσματικών στρατηγικών οι οποίες υιοθετούνται από τους οργανισμούς του δημόσιου τομέα για την αντιμετώπιση περιστατικών όπως είναι η απάτη και η διαφθορά στο πλαίσιο εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου.

1.3 Αναγκαιότητα της έρευνας

Ο εσωτερικός έλεγχος αλλά και οι λειτουργοί του διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην ορθή εφαρμογή του για τη πρόληψη φαινομένων όπως είναι η απάτη και η διαφθορά. Σε αυτό βοηθά σημαντικά η στρατηγική εσωτερικού ελέγχου η οποία υιοθετείται, ενώ η ωφέλεια του εσωτερικού ελέγχου και οι επιπτώσεις του είναι μακροπρόθεσμες (Petrascu & Tieanu, 2014). Στην παρούσα έρευνα πρόκειται να διερευνηθεί ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στην περίπτωση της αντιμετώπισης των φαινομένων όπως είναι η απάτη και η διαφθορά στους οργανισμούς οι οποίοι λειτουργούν στο δημόσιο τομέα. Η βιβλιογραφική

αναζήτηση η οποία πραγματοποιήθηκε έδειξε ότι ο εσωτερικός έλεγχος είναι χρήσιμος εάν εφαρμόζεται ορθά ώστε να αποφεύγονται δυσμενείς καταστάσεις. Η Ελλάδα αποτελεί μία χώρα η οποία έχει αντιμετωπίσει αρκετές δυσκολίες κατά τα τελευταία χρόνια εξαιτίας της εκδήλωσης της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007 και της παρατεταμένης ύφεσης στην οποία εισήλθε η οικονομία της. Εκτός από το γεγονός ότι αυτές οι καταστάσεις οδήγησαν στην αποκάλυψη του σημαντικού προβλήματος της διαφθοράς του ελληνικού δημόσιου τομέα, παράλληλα ευνοήθηκε η περίπτωση εκτέλεσης αρνητικών ενεργειών όπως είναι η απάτη.

Παρά τη μεγάλη σημασία αντιμετώπισης αυτών των προβλημάτων και τον εντοπισμό τους από τους ιθύνοντες δεν έχουν πραγματοποιηθεί ουσιαστικές ενέργειες. Ακόμη και η περίπτωση της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου, ο οποίος θεωρείται απαραίτητος να εφαρμοστεί, δεν έχει εφαρμοστεί στο επίπεδο που έπρεπε. Επιπλέον, ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο αφορά το γεγονός ότι η διερεύνηση του ζητήματος του εσωτερικού ελέγχου στην Ελλάδα περιορίζεται κυρίως στην εύρεση της σημασίας του και του τρόπου ορθής εφαρμογής του. Αυτό σημαίνει ότι δεν έχει αφιερωθεί σημαντικός όγκος έρευνας στη διερεύνηση της βοήθειας που θα μπορούσε να προσφέρει στην περίπτωση αντιμετώπισης της απάτης και της διαφθοράς στον ελληνικό δημόσιο τομέα. Οπότε, η εκπόνηση αυτής της έρευνας θεωρείται αναγκαία καθώς θα προσφέρει σημαντικό επίπεδο βοήθειας προς κάθε ενδιαφερόμενο. Ειδικότερα, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής αλλά και οι ιθύνοντες μέσω αυτής της έρευνας θα μπορέσουν να εντοπίσουν σημαντικά στοιχεία σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου και της συμβολής του στον εντοπισμό και την αντιμετώπιση της απάτης και της διαφθοράς σύμφωνα με την εμπειρία άλλων χωρών. Τέλος, κάθε μελλοντικός ερευνητής μέσα από αυτήν την έρευνα θα εντοπίσει όλα τα στοιχεία εκείνα τα οποία θα του επιτρέψουν να δομήσει τη δική του έρευνα και να επεκτείνει το αντικείμενό της.

1.4 Μεθοδολογία

Η φύση αυτής της έρευνας θα είναι εκείνη της βιβλιογραφικής ανασκόπησης καθώς πρόκειται να παρουσιαστούν πληροφορίες και στοιχεία που έχουν ήδη δημοσιευθεί στη διεθνή και στην εγχώρια βιβλιογραφία. Ο λόγος επιλογής αυτής της μορφής της έρευνας είναι ότι επιθυμείτε η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου θεωρητικού πλαισίου, το οποίο θα περιλαμβάνει τα κυριότερα στοιχεία σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο και κυρίως με την περίπτωση συμβολής του στην αντιμετώπιση της απάτης και της διαφθοράς στο δημόσιο

τομέα. Οπότε, η εκπόνηση αυτής της έρευνας θα στηριχθεί στην αναζήτηση, στον εντοπισμό και στη χρήση των βιβλιογραφικών αναφορών εκείνων οι οποίες θα κριθούν ως οι καταλληλότερες για την πλαισίωση του θέματος αυτής της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται να εφαρμοστούν ορισμένα κριτήρια τα οποία θα βοηθήσουν στην αναζήτηση των βιβλιογραφικών αναφορών και κατ' επέκταση στην επιλογή τους. Τα εν λόγω κριτήρια δε θα είναι άλλα από τις συναφείς με το αντικείμενο της έρευνας λέξεις-κλειδιά στην αγγλική και στην ελληνική γλώσσα (απάτη, έλεγχος, εσωτερικός έλεγχος, ελεγκτής, εσωτερικός ελεγκτής, δημόσιος τομέας, διαφθορά, οργανισμός), την εφαρμογή συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος δημοσίευσης των αναφορών, η δυνατότητα της δωρεάν πρόσβασης στις βιβλιογραφικές αναφορές είτε για την ανάγνωσή τους είτε για τη μεταφόρτωσή τους και η εγκυρότητα των μέσων (εφημερίδες, περιοδικά, ιστοσελίδες) στα οποία θα έχουν δημοσιευθεί οι αναφορές.

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση θα διεκπεραιωθεί μέσω επιλεγμένων δημοσιευμένων πηγών στο emerald Emerald Insight, στο Google Scholar, στο SAGE Journals, στο Science Direct και στο SCOPUS. Είναι απαραίτητη η αναφορά του γεγονότος ότι παρόμοια πρόκειται να είναι τα κριτήρια αναζήτησης των εγχειριδίων τα οποία πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για την εκπόνηση αυτής της έρευνας. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι σε αυτήν την περίπτωση θα λάβει χώρα αναζήτηση και σε βιβλιοθήκες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας) εκτός από την αναζήτηση των εγχειριδίων στο διαδίκτυο. Στην περίπτωση εντοπισμού των εγχειριδίων στις βιβλιοθήκες πρόκειται να εφαρμοστούν όλες οι απαραίτητες διαδικασίες για το δανεισμό τους και τη χρήση τους στην ολοκλήρωση του παρόντος συγγραφικού πονήματος.

1.5 Οργάνωση της δομής της έρευνας

Η οργάνωση της δομής αυτής της έρευνας θα είναι η εξής:

1. Στο πρώτο κεφάλαιο αυτής της έρευνας πραγματοποιείται ο προσδιορισμός των βασικών θεωρητικών εννοιών οι οποίες πλαισιώνουν το υπό εξέταση ζήτημα. Ειδικότερα, αναφέρεται ο εσωτερικός έλεγχος, η σκοπιμότητα, οι βασικές αρχές του αλλά και ο κώδικας ηθικής δεοντολογίας του. Στη συνέχεια, στο ίδιο κεφάλαιο παρουσιάζεται η έννοια του φαινομένου της διαφθοράς, οι συνέπειές του και τέλος οι παρεμβάσεις για την αντιμετώπισή του. Στο τέλος του πρώτου κεφαλαίου

αναφέρεται η έννοια της απάτης όπως και ορισμένες ενέργειες για την πρόληψη αυτού του φαινομένου

2. Στο δεύτερο κεφάλαιο της έρευνας αυτής λαμβάνει χώρα μία σύνδεση μεταξύ των κύριων εννοιών αυτής οι οποίες είναι ο εσωτερικός έλεγχος και τα φαινόμενα της διαφθοράς και της απάτης. Πιο συγκεκριμένα, αρχικά παρουσιάζεται ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στην αντιμετώπιση του φαινομένου της απάτης αλλά και τα εργαλεία τα οποία χρησιμοποιούνται για την πρόληψη ή την ανίχνευση αυτού. Στο τέλος του κεφαλαίου παρουσιάζεται ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στη διαχείριση του φαινομένου της διαφθοράς
3. Στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας έρευνας παρουσιάζεται η περίπτωση του δημόσιου τομέα και ειδικότερα αναφέρεται ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στο δημόσιο τομέα αλλά και οι διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου οι οποίες εφαρμόζονται στην περίπτωση του ελληνικού δημόσιου τομέα. Στο τέλος του κεφαλαίου παρουσιάζεται το φαινόμενο της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα όπως και η λάθος ή κακή διαχείριση
4. Στο τέταρτο κεφάλαιο αυτής της έρευνας, το οποίο είναι και το τελευταίο, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα στα οποία έχει οδηγήσει η ολοκλήρωσή της. Ειδικότερα, αρχικά αναφέρονται οι συμπερασματικές παρατηρήσεις, οι περιορισμοί της έρευνας αλλά και ορισμένες προτάσεις και βελτιώσεις.

Κεφάλαιο 2: Προσδιορισμός θεωρητικών εννοιών

2.1 Εννοιολογική προσέγγιση εσωτερικού ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μία αρκετά παλιά διαδικασία η οποία εμφανίστηκε παράλληλα με την εμφάνιση των πρώτων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η πρώτη φορά κατά την οποία εμφανίστηκε ο εσωτερικός έλεγχος ήταν στο 5,000 π.Χ. Οι κυβερνήσεις των χωρών εκείνη την περίοδο επέβαλαν φορολογία προς τις επιχειρήσεις οι οποίες λειτουργούσαν στο ιδιωτικό τομέα. Είναι σκόπιμη η αναφορά ότι για να γίνει αντιληπτή ως ορθή η λογιστική διαχείριση και η φορολογική είσπραξη, καθιερώθηκε ένα σύστημα απόδοσης επιταγών για την τήρηση αυτής της νομοθεσίας. Φαίνεται λοιπόν ότι είχαν σχεδιαστεί και καθιερωθεί ορισμένα συστήματα σχετικά με το εσωτερικό έλεγχο με απώτερο σκοπό την ελαχιστοποίηση των σφαλμάτων και τη διασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων των πολιτών από περιπτώσεις επιτήδειων φοροεισπρακτόρων (AICPA, 2014). Επιπρόσθετα, ο εσωτερικός έλεγχος ως διαδικασία είχε παρατηρηθεί στα πρώτα χρόνια παρουσίας των Αιγυπτίων και των Βαβυλωνίων (Nagy & Cenker, 2002).

Στη βιβλιογραφία έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές προσπάθειες για την εννοιολογική προσέγγιση του εσωτερικού ελέγχου. Η έρευνα των Lakis & Giurinas (2012) οδήγησε στο συμπέρασμα ότι:

«ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί ένα στοιχείο το οποίο μπορεί να οδηγήσει έναν οργανισμό σε ποικίλες αξίες, επιτεύγματα ή στόχους».

Προχωρώντας, ο Hightower (2008) σημείωσε ότι:

«ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα με δραστηριότητες το οποίο καθιερώνεται με απώτερο σκοπό τη σύλληψη και την παρακολούθηση κάθε έκθεσης, η οποία ενδεχομένως να οδηγούσε σε ένα μεγάλο λάιος, σε μία λάθος δήλωση ή σε μία παράλειψη ή και σε απάτη».

Οι Chambers & Rand (2010) επεσήμαναν ότι:

«η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου αφορά ένα σύστημα εντός του οποίου εντοπίζονται δραστηριότητες, καθήκοντα, πολιτικές αλλά και συμπεριφορές τω οργανισμών. Με την καθιέρωση του εσωτερικού ελέγχου διευκολύνεται η επίτευξη ορισμένων εκ των

καθορισμένων στόχων των οργανισμών με περισσότερο αποτελεσματικό τρόπο. Ταυτόχρονα, ο εσωτερικός έλεγχος δίνει την ευκαιρία στους οργανισμούς να ανταποκριθούν καταλλήλως σε διάφορες αποφάσεις και υποχρεώνονται να συμμορφωθούν με την ισχύουσα νομοθεσία. Έτσι, τα περιουσιακά στοιχεία μπορούν να διαφυλαχθούν από δόλιες χρήσεις οι οποίες θα έχουν ως αποτέλεσμα απώλειες σε οικονομικό επίπεδο για τους οργανισμούς ή παρουσία περιστατικών απάτης».

Οι Fadzil, Haron & Jantan (2005) πραγματοποίησαν μία έρευνα μέσω της οποίας επεσήμαναν ότι:

«ο εσωτερικός έλεγχος αφορά μία διαδικασία ή καλύτερα ένα μηχανισμό ο οποίος υιοθετείται από τα διοικητικά στελέχη των ανώτερων βαθμίδων της διοικητικής πυραμίδας των οργανισμών. Μέσω του εσωτερικού ελέγχου μεταφέρονται οι επιθυμίες των διοικητικών στελεχών, το όραμα του οργανισμού όπως και η στρατηγική του προς τα ενδιαφερόμενα μέρη του. Επιπλέον, ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να εκφραστεί μέσα από διάφορες διαδικασίες, πρότυπα, πολιτικές ή κανόνες».

Συνεχίζοντας στο ορισμό του ICAEW (2021)[1] ο εσωτερικός έλεγχος αφορά:

«ένα ολοκληρωμένο ελεγκτικό σύστημα το οποίο ορίζεται από την ανώτερη διοίκηση των επιχειρήσεων ή των οργανώσεων, ώστε να συνεχίσουν να λειτουργούν και να δραστηριοποιούνται ορθά και αποτελεσματικά. Με αυτό τον τρόπο είναι δυνατό να διασφαλιστεί ότι θα τηρηθούν οι διοικητικές ρυθμίσεις και πολιτικές, θα εξασφαλιστεί η ακεραιότητα των περιουσιακών στοιχείων και επίσης θα εξασφαλιστεί η πληρότητα και η εγκυρότητα των διαθέσιμων πληροφοριών».

Στη δική τους έρευνα οι Cacello & Hermanson (2005) σημείωσαν ότι η διακασία του εσωτερικού ελέγχου:

«αποτελεί ένα σύνολο από διαδικασίες και δραστηριότητες, οι οποίες είναι καλό να ενσωματώνονται στον τρόπο λειτουργίας των οργανισμών με απώτερο σκοπό την επίτευξη των οργανωτικών στόχων. Η υιοθέτηση του εσωτερικού ελέγχου έχει ως στόχο τη βελτίωση του επιπέδου της ευημερίας των οργανισμών, τη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας τους, τη συμμόρφωσή τους προς την κείμενη νομοθεσία ή προς τις κείμενες διατάξεις ή τις απαιτήσεις του αρμόδιου κώδικα δεοντολογίας. Επίσης, ο εσωτερικός έλεγχος προσπαθεί να εντοπίζει, να διαχειρίζεται, να αξιολογεί αλλά και να παρακολουθεί τους κινδύνους που εγκυμονούν».

[1] Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών Ηνωμένου Βασιλείου & Ουαλίας

Η Basel Committee (2002) έχει υπογραμμίσει ότι ο εσωτερικός έλεγχος αφορά μία διαδικασία η οποία μπορεί να επηρεαστεί από κάθε επίπεδο διοίκησης, το ανθρώπινο δυναμικό των οργανισμών αλλά και τα διοικητικά συμβούλιά τους. Σύμφωνα με την Basel Committee (2002), οι στόχοι της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου είναι:

- Οι οργανωτικοί στόχοι, οι οποίοι συντελούν στην αποτελεσματικότητα αλλά και στην αποδοτικότητά τους αναφορικά με τα περιουσιακά στοιχεία ή τους διαθέσιμους πόρους των οργανισμών. Ο απώτερος σκοπός των οργανωτικών στόχων είναι η προστασία των οργανισμών από πιθανούς κινδύνους ή απώλειες. Ο εσωτερικός έλεγχος ως διαδικασία προσπαθεί να δείξει ότι το ανθρώπινο δυναμικό θα εργαστεί προς την κατεύθυνση της επίτευξης των οργανωτικών στόχων οι οποίοι έχουν τεθεί χωρίς να υπάρχει ίδιον όφελος
- Οι πληροφοριακοί στόχοι, οι οποίοι έχουν σχέση με τη γρήγορη προετοιμασία των εκθέσεων του εσωτερικού ελέγχου, οι οποίες είναι απαραίτητες για την ορθή λήψη αποφάσεων από τους οργανισμούς. Οι εκθέσεις του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να είναι αξιόπιστες αλλά και ορθές. Μέσω των πληροφοριακών στόχων θα είναι δυνατό να αντιμετωπιστεί όποια ανάγκη κι αν προκύψει στο οργανισμό και ταυτόχρονα μπορούν να ενημερωθούν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις του ώστε κάθε ενδιαφερόμενος να μπορεί να ενημερωθεί
- Οι στόχοι σχετικά με τη συμμόρφωση, οι οποίοι αφορούν τη διασφάλιση ότι κάθε οργανωτική δραστηριότητα μπορεί να εκπληρωθεί στη βάση της κείμενης νομοθεσίας και των αντίστοιχων διατάξεων, των απαιτήσεων ελέγχου και των εσωτερικών πολιτικών ή των διαδικασιών. Οι στόχοι συμμόρφωσης είναι χρήσιμο να επιτυγχάνονται ούτως ώστε να διασφαλιστεί η φήμη των οργανισμών αλλά και η εικόνα τους.

2.2 Σκοπιμότητα και βασικές αρχές εσωτερικού ελέγχου

Αξίζει να αναφερθεί ότι ο εσωτερικός έλεγχος των οργανισμών είναι μία απαραίτητη λειτουργία και αυτό οφείλεται στην πιθανότητα εκδήλωσης αποκλίνουσας συμπεριφοράς από την επιτρεπτή από τα διοικητικά στελέχη (Everson, και συν., 2013). Η διοίκηση του εκάστοτε οργανισμού μπορεί να προχωρήσει στη διενέργεια εσωτερικούς ελέγχου και ως εκ τούτου είναι απαραίτητη η συγκρότηση μίας ομάδας άρτια εξειδικευμένων και καταρτισμένων ατόμων. Η αποκλειστική ενασχόληση αυτών των ατόμων δεν είναι άλλη από την εκτέλεση και την παρακολούθηση κάθε πτυχής της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου (Fadzil, Haron, & Jantan, 2005). Η ομάδα του εσωτερικού ελέγχου των οργανισμών

έχει κυρίως υποστηρικτικό και συμβουλευτικό ρόλο. Μεταξύ των κύριων αρμοδιοτήτων της συγκαταλέγεται ο περιορισμός των προβλημάτων τα οποία θα μπορούσαν να ανακύψουν και έτσι να επηρεάσουν την ομαλή λειτουργία των επιχειρήσεων ή των οργανώσεων στο σύνολό τους (Pickett, 2003).

Ο κύριος λόγος υιοθέτησης της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου από τους οργανισμούς, δεν είναι άλλος από την παρακολούθηση του βαθμού τήρησης της κείμενης νομοθεσίας. Επιπλέον, στο πλαίσιο αυτής της εποπτείας μπορεί να εντοπιστεί επίσης ο βαθμός της διαφάνειας λειτουργίας των οργανισμών. Έτσι, ο εσωτερικός έλεγχος έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία καθώς μπορεί να διασφαλίσει τα δικαιώματα που έχουν οι ομάδες ενδιαφέροντος όπως είναι το ανθρώπινο δυναμικό, οι εξωτερικοί πελάτες οι μέτοχοι αλλά και οι προμηθευτές των οργανισμών (Τσακλαγκάνος, 2005). Το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών στην Ελλάδα έχει αναφέρει ότι οι δραστηριότητες του εσωτερικού ελέγχου μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους οργανισμούς ώστε να δημιουργούνται τακτικές εκθέσεις. Τα βασικά στοιχεία τα οποία θα μπορούσαν να ελεγχθούν σχετίζονται με το επίπεδο της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών της εθνικής κυβέρνησης, την προστασία του περιβάλλοντος εργασίας και τη διαχείριση των κινδύνων (Καζαντζής, 2006). Επιπλέον, η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου προσφέρει στις επιχειρήσεις ή στις οργανώσεις τα εξής (Καζαντζής, 2006):

- Η ανεξάρτητη και αμερόληπτη εκτίμηση των διαδικασιών και των λειτουργιών τους
- Η τακτική ενημέρωση σχετικά με το επίπεδο της αποτελεσματικής λειτουργίας και της τήρησης της ισχύουσας νομοθεσίας ή της διαφάνειας
- Η συμβουλευτική προς αυτές μετά την αξιοποίηση πληροφοριών και ενημερωτικών καταστάσεων από τη διοίκηση
- Η παράθεση των οργανωτικών στόχων μέσα από τη δημοσίευση των επιτυχιών τους
- Η αξιολόγηση των εκθέσεων του εσωτερικού ελέγχου και η ορθή εκτέλεση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων
- Η εποπτεία ότι οι πληροφορίες οι οποίες κρίνονται ως ιδιαιτέρως σημαντικές παραχωρούνται στη διοίκηση και διακρίνονται από την ασφάλεια και την αξιοπιστία τους
- Η εκτίμηση της παρουσίας περιστατικών απάτης και η κατάλληλη διαχείρισή τους
- Η αναζήτηση καινοτόμων τρόπω βελτίωσης του επιπέδου αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας

- Η διερεύνηση της πιθανότητας ότι οι βελτιώσεις οι οποίες έχουν προταθεί είναι δυνατό να υλοποιηθούν. Στην περίπτωση κατά την οποία αυτό δεν είναι εφικτό, εξετάζονται οι λόγοι για τους οποίους συμβαίνει αυτό
- Η αξιολόγηση του επιπέδου αξιοπιστίας και ασφάλειας των οικονομικών και λοιπών χρηματοοικονομικών καταστάσεων
- Η εκτίμηση της αποδοτικότητας των επενδύσεων και η προσφορά χρήσιμων και έγκυρων πληροφοριών προς την ανώτερη διοίκηση σχετικά με το βαθμό στον οποίο είναι εφικτή η διενέργεια καινούργιων επενδύσεων
- Η εκτίμηση του βαθμού αξιοποίησης των δεξιοτήτων της επικοινωνίας ή της συνεργασίας ανάμεσα των μελών του ανθρώπινου δυναμικού, για τον εντοπισμό των μελανών σημείων ή των προβλημάτων που μπορεί να ανακύπτουν στις διαπροσωπικές σχέσεις.

2.3 Κώδικας ηθικής δεοντολογίας εσωτερικού ελέγχου

Οι Everson και συν. (2013) μέσα από το συγγραφικό έργο τους σημείωσαν ότι ο στόχος του κώδικα ηθικής δεοντολογίας της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου ήταν η προώθηση μίας κουλτούρας ηθικής σε αυτό το πεδίο. Οι υπηρετούντες αυτήν τη διαδικασία είθισται να ακολουθούν όπως και να εφαρμόζουν μία σειρά από αρχές οι οποίες έχουν δημοσιευθεί από την έκθεση COSO (2009) και είναι: η ακεραιότητα, η αντικειμενικότητα και η εμπιστευτικότητα και τέλος η επάρκεια. Ξεκινώνας από την περίπτωση της ακεραιότητας, η εν λόγω αρχή υποδηλώνει ότι πρέπει να υπάρχει εμπιστοσύνη προς την κρίση του ελεγκτή του εσωτερικού ελέγχου (ο εκτελών τον εσωτερικό έλεγχο). Ειδικότερα, οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να υπηρετούν τη διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου επιδεικνύοντας αξιοπιστία, επαγγελματισμό αλλά και προσήλωση. Επιπλέον, οι εσωτερικοί ελεγκτές στο πλαίσιο της αρχής της ακεραιότητας οφείλουν να πραγματοποιούν ανά τακτά χρονικά διαστήματα επιθεωρήσεις και να προχωρούν στην κοινοποίηση των αποτελεσμάτων του εσωτερικού ελέγχου όπως απαιτείται από την ισχύουσα νομοθεσία. Το έργο των εσωτερικών ελεγκτών είναι ακέραιο και σε αυτό δεν πρέπει να παρατηρείται η εμπλοκή από τρίτα άτομα, τα οποία ενδεχομένως να απαξιώσουν την εργασία τους (COSO, 2009; Hayes, Dassen, Schilder, & Wallage, 2005).

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την αρχή της αντικειμενικότητας του κώδικα ηθικής δεοντολογίας του εσωτερικού ελέγχου, ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να διακρίνεται από την αμεροληψία του και να διατηρεί ισορροπίες έναντι κάθε περίστασης. Επιπλέον, ο

εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να παραμένει ανεπηρέαστος από τα ίδια συμφέροντα ή ακόμη και από τα αντικείμενα του ενδιαφέροντος του. Επίσης, ο ελεγκτής δεν πρέπει να επιτρέπει σε τίποτα να υποτιμήσει το έργο του και την αξιολόγησή του. Σχετικά με την αρχή της εμπιστευτικότητας, ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να τηρεί αυστηρά το απόρρητο και να μην αποκαλύπτει όποιες πληροφορίες έχει στην κατοχή του χωρίς να έχει προηγηθεί η λήψη έγκρισης ή εξουσιοδότησης. Η αποκάλυψη πληροφοριών μετά την εξουσιοδότηση μπορεί να συμβεί μόνο εάν ακολουθείται από μία νομική υποχρέωση για να κινηθεί προς αυτήν την κατεύθυνση. Είναι χρήσιμο να αναφερθεί ότι ο εσωτερικός ελεγκτής οφείλει να αντιμετωπίζει με αξιοπρέπεια και να προστατεύει τις πληροφορίες που έχει στην κατοχή του. Ταυτόχρονα, ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να είναι προσεκτικός κατά τη χρήση των διαθέσιμων πληροφοριών καθώς δεν είναι θεμιτή η εξυπηρέτηση ιδίων συμφερόντων. Η τελευταία αρχή του κώδικα ηθικής δεοντολογίας του εσωτερικού ελέγχου είναι η επάρκεια. Σε αυτήν την περίπτωση ο εσωτερικός ελεγκτής οφείλει να χρησιμοποιεί την ατομική κρίση όπως και την εμπειρία του για την παροχή των υπηρεσιών του κατά την άσκηση των καθηκόντων του εσωτερικού ελέγχου (COSO, 2009).

2.4 Εννοιολογικός προσδιορισμός του φαινομένου της διαφθοράς

Διενεργώντας μία ανασκόπηση στην υπάρχουσα ερευνητική βιβλιογραφία σχετικά μ το φαινόμενο της διαφθορά αποκαλύπτεται ότι διαθέτει μία περίπλοκη φύση (Doshi & Ranganathan, 2016). Η διαφθορά είναι δυνατό να πηγάζει από ποικίλες πτυχές όπως είναι οι κοινωνικές ή οι πολιτικές επιστήμες, η διακυβέρνηση, η οικονομία, η διενέργεια αξιόποινων πράξεων ή η ηθική (Bardhan, 2017). Ο κάθε κλάδος οικονομικής δραστηριότητας προσδιορίζει με διαφορετικό τρόπο το φαινόμενο της διαφθοράς και έτσι καταφέρνει να καθορίσει το ρόλο ή τη σημασία της. Στην περίπτωση της διαφθοράς στους οργανισμούς, οι Wei & Shleifer (2000) ανέφεραν ότι εστιάζει κατά κύριο λόγο στις διαπολιτισμικές διαφορές των χωρών. Το μεγαλύτερο επίπεδο επιπολασμού εντοπίζεται στις αναπτυσσόμενες χώρες και κυρίως σε εκείνες της Ανατολής από τις χώρες της Δύσης (Wei & Shleifer, 2000). Είναι χρήσιμο να αναφερθεί ότι τα δεδομένα τα οποία υπάρχουν επικετρώνονται κυρίως στη συμμετοχή των οργανισμών στα περιστατικά της διαφθοράς, αναγνωρίζοντας το κοινωνικό κόστος (Beets, 2005).

Η διαφθορά στο πλαίσιο λειτουργίας τω οργανισμών θα μπορούσε να γίνει αντιληπτή ως υποσύνολο του ευρύτερου φαινομένου διαφθοράς το οποίο έχει παγκόσμιες διαστάσεις (Gardiner, 2017). Εντός των οργανισμών, το φαινόμενο της διαφθοράς εμφανίζεται κυρίως

σε καταστάσεις οι οποίες περιλαμβάνουν ανταλλαγές ανάμεσα στα μέλη του ανθρώπινου δυναμικού και τα ανώτερα διοικητικά στελέχη τους. Τα διοικητικά στελέχη των ανώτερων βαθμίδων της διοικητικής πυραμίδας συχνά επιδιώκουν να αποκομίσουν ίδια οφέλη, είτε νόμιμα είτε παράνομα. Από την άλλη πλευρά, τα διοικητικά στελέχη των κατώτερων βαθμίδων της διοικητικής πυραμίδας εμφανίζονται πρόθυμα να τους προσφέρουν τη βοήθειά τους και έτσι να αποφύγουν πιθανές συνέπειες (Philp, 2016). Ορισμένα χαρακτηριστικά παραδείγματα σχετικά με ευεργετήματα τα οποία κινούνται στο πλαίσιο της νομιμότητας αφορούν την παραχώρηση των εμπορικών δικαιωμάτων, των αδειών, των φοροαπαλλαγών, της ανάθεσης των συμβάσεων ή των προσφορών και της αλλαγής της ισχύουσας νομοθεσίας για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων οργανωτικών συμφερόντων. Σε αυτές τις καταστάσεις ο βαθμός της παρανομίας μπορεί να ποικίλλει και να κινείται από το επίπεδο της φοροδιαφυγής έως την απάθεια έναντι μίας καταστροφής η οποία μπορεί να προκληθεί στο φυσικό περιβάλλον ή της αποτυχίας περιστολής μίας παράνομης ενέργειας. Επίσης, στην περίπτωση του δημόσιου τομέα, οι λειτουργοί του ενεργούν διακριτικά και εκπληρώνουν τόσο τις νόμιμες όσο και τις παράνομες χάρες, οι οποίες μπορεί να έχουν ευεργετικό ρόλο στη λειτουργία των δημόσιων δομών (Harris, 2003).

Ως κερδοσκοπική συμπεριφορά χαρακτηρίζεται η τάση των λειτουργών των δομών του δημόσιου τομέα, να εφαρμόζουν μία διακριτικότητα ως προς την εκτέλεση των καθηκόντων τους και έτσι να μετέχουν σε δόλιες πρακτικές διαφθοράς. Σε αυτήν την περίπτωση παρατηρείται πρόθυμη στάση των δομών να υποστηρίζουν αυτή τη δράση εξαιτίας της παρουσίας αμοιβαίου συμφέροντος (Roy & Singer, 2007). Οι δραστηριότητες οι οποίες ανήκουν στο πεδίο της διαφοράς και εντοπίζονται μεταξύ του ανθρώπινου δυναμικού και των διοικητικών στελεχών των οργανισμών, συμβαίνουν μέσω ενδιάμεσων, όπως είναι τα πολιτικά ή τα οργανωτικά κανάλια επικοινωνίας (Philp, 2016). Στο συγγραφικό έργο των Della Porta & Vannucci (1999) συμπεριλήφθηκαν αναφορές για την Ιταλία και το φαινόμενο της διαφθοράς. Αναφέρθηκε ότι, το φαινόμενο της διαφθοράς σε αυτήν τη χώρα ευδοκιμούσε εξαιτίας των πολύπλοκων σχέσεων μεταξύ των δωροδοκημένων λειτουργών του δημόσιου τομέα, της παρουσίας καρτέλ και μεσαζόντων οι οποίοι ανήκαν στη σφαίρα του οργανωμένου εγκλήματος (μαφία). Με αυτόν τον τρόπο διευκολύνονταν η ροή των πληροφοριών με αντάλλαγμα υψηλά χρηματικά ποσά, καθιερώντας σχέσεις αμοιβαίας εμπιστοσύνης (Della Porta & Vannucci, 1999).

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτήν η διαδικασία δεν αφορά αποκλειστικά την περίπτωση της χώρας της Ιταλίας, αλλά μπορούσε να λειτουργήσει με παρόμοιο τρόπο και σε άλλες χώρες όπου η διαφθορά ήταν κυρίαρχη. Τα βασικά στοιχεία το οποίο

περιλαμβάνονται στο φαινόμενο της διαφθοράς αφορούν τους λειτουργούς του δημόσιου τομέα, οι οποίοι λόγω της φιλοδοξίας τους αναζητούν υψηλότερους μισθούς. Επίσης, άλλα στοιχεία τα οποία συνθέτουν τη διαφθορά είναι οι οργανισμοί οι οποίοι επιδεικνύουν ιδιαίτερα κερδοσκοπική συμπεριφορά και οι μεσάζοντες οι οποίοι διαδραματίζουν υποστηρικτικό ρόλο ενίοτε ως σύμβουλοι/πράκτορες. Οι μεσάζοντες είναι υπεύθυνοι για τη διαπραγμάτευση των συμφωνιών με στόχο τη διευκόλυνση της εκτέλεσης των δραστηριοτήτων της διαφθοράς (Roy & Singer, 2007).

2.5 Συνέπειες του φαινομένου της διαφθοράς

Ο προσδιορισμός του κόστους της διαφθοράς παρουσιάζει προκλήσεις για τους ειδικούς αυτού του κλάδου εξαιτίας των δυσκολιών οι οποίες ανακύπτουν στη διαδικασία της μέτρησης (Heller, 2009). Ορισμένα από τα κύρια εμπόδια τα οποία συναντώνται κατά τη μέτρηση του φαινομένου της διαφθοράς είναι τα ακόλουθα (Johnsøn & Mason, 2013):

- Η ύπαρξη διάφορων ορισμών οι οποίοι προσδιορίσουν το φαινόμενο της διαφθοράς
- Οι διαφορετικές αντιλήψεις σχετικά με την πραγματική έκταση του φαινομένου της διαφθοράς
- Η δυσκολία διαχείρισης ενός μεγάλου όγκου δεδομένων τα οποία συλλέγονται από διαφορετικές πηγές, όπως είναι για παράδειγμα ο Δείκτης Αντίληψης Διαφθοράς
- Οι διαθέσιμες μεθοδολογίες για τη δημιουργία επαρκώς αιτιωδών σχέσεων μεταξύ του φαινομένου της διαφθοράς και της ανάπτυξης, οι οποίες βρίσκονται σε στενότητα.

Αν και η παρουσία διαφορετικών ορισμών του φαινομένου της διαφθοράς μπορεί να μη θεωρούνται σημαντικό πρόβλημα από ορισμένους ερευνητές, ωστόσο αυτό μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα. Αυτό παρατηρείται όταν συνδυάζονται ποικίλα εργαλεία μέτρησής της, τα οποία στοχεύουν στην παραγωγή ενός ενιαίου δείκτη της εμφάνισής της (Johnsøn & Mason, 2013). Τα προβλήματα σχετικά με αντίληψη και την κατανόηση της έννοιας του φαινομένου της διαφθοράς είναι κοινά εντός της ερευνητικής κοινότητας. Ένα άτομο μπορεί να περιγράψει ένα κοινό χαρακτηριστικό ως διαφθορά, ενώ ένα άλλο μπορεί να αναφέρει ως φαινόμενο διαφθοράς την ποιότητα της διακυβέρνησης ή τη θεσμική ικανότητα. Εξίσου σημαντική με αυτά τα προβλήματα είναι η πρόκληση αναφορικά με την αξιολόγησης του πραγματικού επιπέδου στο οποίο εκδηλώνεται το φαινόμενο διαφθοράς. Πολυάριθμες έρευνες επιχειρούν να μετρήσουν τη διαφθορά και ιδιαίτερα τη δωροδοκία,

με πρωτοβουλίες όπως είναι η ερευνητική ομάδα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ή η ερευνητική ομάδα η οποία λειτουργεί υπό την αιγίδα της Παγκόσμιας Τράπεζας (Johnsøn J. , 2014).

Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι όταν γίνεται λόγος για το κόστος του φαινομένου τη διαφθοράς ή για τις επιπτώσεις της υπάρχει ένας προσανατολισμός προς τις μακροοικονομικές επιπτώσεις. Όταν γίνεται λόγος για το οικονομικό αντίκτυπο αυτού του φαινομένου συχνά εξετάζεται εάν επηρεάζεται η συνολική οικονομική ανάπτυξη μίας χώρας (Gründler & Potrafke, 2019). Εκείνοι οι οποίοι τάσσονται υπέρ της διαφθοράς συνήθως υποστηρίζουν ότι μπορεί να έχει ένα καταλυτικό ρόλο καθώς ενδεχομένως να οδηγήσει στη διευκόλυνση ορισμένων διαδικασιών και κυρίως στο πεδίο των εμπορικών δραστηριοτήτων (Huang, 2016). Παραδείγματος χάριν, το φαινόμενο της διαφθοράς μπορεί να οδηγήσει στην εξοικονόμηση χρόνου και στη βελτίωση του επιπέδου της αποτελεσματικότητας σε ένα περιβάλλον όπου οι δομή της διακυβέρνησης είναι κακή. Με αυτόν τον τρόπο επιτρέπεται στους οργανισμούς του ιδιωτικού τομέα να παρακάμψουν κάποια συστήματα τα οποία δεν είναι ευέλικτα ή διακρίνονται από υψηλό συγκεντρωτισμό (Hussmann, Hechler, & Peñailillo, 2009).

Στον αντίποδα, όσοι δεν υποστηρίζουν ότι το φαινόμενο της διαφθοράς έχει το ρόλο του καταλύτη, τονίζουν ότι μπορεί να εμποδίσει τη χρηστή λειτουργία των δομών του δημόσιου τομέα και συνεπώς την παροχή υπηρεσιών. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται ένας βαθμός αβεβαιότητας στους πολίτες αλλά και στους λειτουργούς του δημόσιου τομέα, υπονομεύοντας την ανάπτυξη (Joshi, 2008). Η τελική απάντηση για την πιθανότητα κατά την οποία το φαινόμενο της διαφθοράς έχει καταλυτικό ή επιβαρυντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη έχει άμεση εξάρτηση από τις κοινωνικές ή τις οικονομικές συνθήκες οι οποίες επικρατούν (Department of International Development, 2015). Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να συμβεί μία αντιστάθμιση ανάμεσα στο κόστος και στο όφελος, τα οποία πηγάζουν από αυτό το φαινόμενο, και να ελεγχθεί εάν είναι υψηλή ή χαμηλή. Το κόστος της διαφθοράς ενδεχομένως να είναι υψηλότερο της ωφέλειας σε χώρες όπου το θεσμικό πλαίσιό τους είναι ισχυρότερο από εκείνο άλλων χωρών (Ugur & Dasgupta, 2011). Επιπρόσθετα, η χρηστή διακυβέρνηση και η ορθή λειτουργία των οργάνων του κράτους αποτελούν απαραίτητα στοιχεία για να μεταβεί μία χώρα σε τροχιά ανάπτυξης. Από αυτό συνάγεται το συμπέρασμα ότι το φαινόμενο της διαφθοράς έχει αρνητική επίπτωση στην επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης (Carothers & De Gramont, 2011).

Παρόλα αυτά, σε ορισμένες έρευνες έχει φανεί ότι ο βαθμός εκδήλωσης της διαφθοράς δεν ήταν ικανός να καθορίσει το επίπεδο της ανάπτυξης μίας οικονομίας (Gründler & Potrafke, 2019; Zhuang, De Dios, & Lagman-Martin, 2010). Ο λόγος ήταν ότι υπήρχαν αρκετοί παράμετροι οι οποίοι ήταν σημαντικότεροι για τον καθορισμό του επιπέδου της ανάπτυξης (Jorgenson, Gollop, & Fraumeni, 2016). Από την άλλη πλευρά, οι Meisel & Ould Aoudia (2007) επεσήμαναν ότι δεν υπήρχε κάποια στατιστικά σημαντική σχέση συσχέτισης μεταξύ των δεικτών προσδιορισμού της χρηστής διακυβέρνησης και της ταχύτητας επίτευξης της ανάπτυξης. Είναι σκόπιμο να αναφερθεί ότι οι διακυμάνσεις οι οποίες μπορεί να παρατηρούνταν είτε στο βραχυπρόθεσμο είτε στο μεσοπρόθεσμο επίπδο δεν είχαν σχέση με τις διαφοροποιήσεις της διακυβέρνησης (Williams, 2010). Το Department of International Development (2015) προσπάθησε να διερευνήσει εάν κάποιες θεσμικές διαφοροποιήσεις ήταν δυνατό να οδηγήσουν στο μετριασμό του φαινομένου της διαφθοράς ή εάν αυτό το φαινόμενο ήταν περισσότερο ή λιγότερο επιβλαβές για την επίτευξης της ανάπτυξης. Οι Méon & Weill (2010) μέσα από την έρευνά τους είχαν εντοπίσει κάποιες χώρες των οποίων τα θεσμικά συστήματα είχαν υψηλή ποιότητα και έτσι μπορούσαν να οδηγήσουν στη βελτίωση της παραγωγικότητάς τους. Η άμεση επίπτωση αυτού ήταν ότι το φαινόμενο της διαφθοράς σε αυτές τις χώρες ήταν περιορισμένο (Méon & Weill, 2010).

Αντίθετα, κάποιες χώρες των οποίων τα θεσμικά συστήματα διακρίνονταν για τη χαμηλή ποιότητά τους είχαν μειωμένο επίπεδο παραγωγικότητας και έτσι η διαφθορά ήταν εμφανέστατη (Méon & Weill, 2010). Είναι σκόπιμη η επισήμανση ότι το φαινόμενο της διαφθοράς είναι πιθανότερο να εκδηλωθεί σε ένα περιβάλλον όπου ευδοκιμεί η κακή διακυβέρνηση, αν και ίσως να έχει μικρότερες επιπτώσεις σε αυτήν την περίπτωση (Department of International Development, 2015). Οι Drury, Krieckhaus & Lusztig (2006) μέσω της έρευνάς τους τόισαν ότι η δημοκρατία σε ένα υψηλό επίπεδο μπορούσε να οδηγήσει στο μετριασμό των επιπτώσεων του φαινομένου της διαφθοράς στο επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης μίας χώρας. Το Department of International Development (2015) είχε οδηγηθεί στη διατύπωση των κάτωθι υποθέσεων:

1. Το φαινόμενο της διαφθοράς δεν έπρεπε να διακρίνεται για τις αρνητικές επιπτώσεις του στην τροχιά οικονομικής ανάπτυξης, στις χώρες οι οποίες δεν είχαν σημαντικά διαφορετικά επίπεδα διακυβέρνησης και ήτα εξίσου δυνατό να οδηγηθούν σε μία υψηλή βιώσιμη ανάπτυξη καθώς περνούσε ο χρόνος
2. Το επίπεδο της ποιότητας της διακυβέρνησης μπορούσε να αυξηθεί και αυτό είχε ως συνέπεια ο βαθμός της διαφθοράς να είχε επιζήμιες επιπτώσεις στην τροχιά της οικονομικής ανάπτυξης

3. Η βελτίωση του επιπέδου της ποιότητας στον τρόπο διακυβέρνησης μπορούσε να οδηγήσει σε μετριασμό των επιπτώσεων του φαινομένου της διαφθοράς.

Σε ό,τι αφορούσε την περίπτωση της δωροδοκίας αυτή μπορούσε να υπονομεύσει την ανάπτυξη του οικονομικού επιπέδου και αποτελούσε μία συμπεριφορά η οποία θεωρούνταν μη παραγωγική. Η δωροδοκία θα μπορούσε να ειπωθεί ότι καθοδηγείται από τις πρακτικές του πλαισίου της διαφθοράς (Kelsall, 2011). Στον αντίποδα, έχει αναφερθεί ότι η δωροδοκία και συνεπώς η διαφθορά, δεν μπορούσε να έχει επιζήμιες επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη (Olken & Pande, 2013; Svensson, 2005). Θα μπορούσε να αναφερθεί ότι εάν το κέρδος της δωροδοκίες επενδύονταν παραγωγικά, τότε αντιμετωπίζονταν ως μορφή ανάπτυξης (Booth & Cammack, 2013). Το κόστος του φαινομένου της διαφθοράς θα μπορούσε να δημιουργήσει έσοδα και να αντισταθμιστεί έτσι η επικείμενη αξία από την πράξη της δωροδοκίας. Αυτό μπορούσε να συμβεί μόνο κατά την περίπτωση όπου το κέρδος της δωροδοκίας διαχειρίζονταν και επενδύονταν παραγωγικά και αποτελεσματικά (Meisel & Ould Aoudia, 2007).

Αξίζει να σημειωθεί ότι η ατομική συμπεριφορά αποτελούσε έναν παράγοντα ο οποίος ήταν σημαντικός για την εξέταση της διαφθοράς. Ορισμένοι πολίτες μεμονωμένα ή μέλη ανθρώπινου δυναμικού οργανισμών ή διοικητικά στελέχη θα μπορούσε να προσελκύονται από τα περιστατικά της διαφθοράς ή να επιδιώκουν τη δωροδοκία ή τη δωροληψία. Με αυτόν τον τρόπο μπορεί να μειωθεί η οικονομική ανάπτυξη εξαιτίας της απουσίας αδέκαστων ατόμων ή ατόμων χωρίς υψηλές δεξιότητες (Svensson, 2005). Οι Olken & Pande (2013) σημείωσαν ότι η παρουσία του φαινομένου της διαφθοράς μπορούσε να οδηγήσει στη διαστρέβλωση της λειτουργίας των οργανισμών στο μέλλον. Έτσι, τα περισσότερο ευσυνείδητα μέλη του ανθρώπινου δυναμικού θα μπορούσαν να αποχωρήσουν από εργασιακά περιβάλλοντα όπου ευδοκιμούσε το φαινόμενο αυτό δημιουργώντας κενές θέσεις εργασίας (Olken & Pande, 2013).

2.6 Παρεμβάσεις αντιμετώπισης του φαινομένου της διαφθοράς

Στο παρελθόν έχουν παρατηρηθεί αρκετές προσπάθειες για τη διαμόρφωση ενός καταλόγου ο οποίος θα μπορούσε να περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με την αντιμετώπιση του φαινομένου της διαφθοράς. Οι πρώτες προσπάθειες οι οποίες είχαν συμβεί τοποθετούνται περίπου από το 1995 και έπειτα (Ugur & Dasgupta, 2011). Επίσης, καθώς περνούσαν τα χρόνια άρχισαν να συμβαίνουν νέες προσπάθειες για περισσότερο άμεση αντιμετώπιση

αυτού του φαινομένου και έτσι είχαν αρχίσει να δημιουργούνται κυβερνητικές στρατηγικές για την αντιμετώπισή του ή η καθιέρωση περισσότερο αυστηρής νομοθεσίας για την αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού (Quah, 2010). Η αποτυχία η οποί συνόδευε ορισμένες από τις προσπάθειες αυτές είχε ως αποτέλεσμα να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της διαφθοράς με έμμεσο τρόπο, όπως για παράδειγμα με την προώθηση δραστηριοτήτων σχετικών με την πρόληψη ή με τον έλεγχό του ή άλλα προγράμματα σχετικά με την παροχή υπηρεσιών (Campos, Pradhan, & Recanatini, 2007). Σύμφωνα με το Department of International Development (2015) οι άμεσοι τρόπο για την αντιμετώπιση του φαινομένου της διαφθοράς ήταν οι εξής:

- Οι αρχές κατά του φαινομένου της διαφθοράς, οι οποίες αναφέρονται σε ένα μεσαίου επιπέδου σύνολο από μελέτες περιπτώσεων ποιοτικού χαρακτήρα και τη μελέτη της παλινδρόμησης. Στόχος αυτών είναι η διερεύνηση του επιπέδου της αποτελεσματικότητας. Στην πλειοψηφία των μελετών έχει υποστηριχθεί ότι οι αρχές αυτές ήταν αναποτελεσματικές για την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου. Ωστόσο, οι μελέτες αυτές είχαν το χαρακτηριστικό ότι περιορίζονταν εξαιτίας της κακής τακτοποίησης των δεδομένων ή της απουσίας μίας συστηματικής προσέγγισης με στόχο την αξιολόγηση της επίδοσης
- Οι στρατηγικές των εθνικών κυβερνήσεων κατά του φαινομένου της διαφθοράς, οι οποίες αφορούσαν μόνο ένα περιορισμένο μέγεθος στοιχείων. Αυτό το γεγονός μπορούσε να αποδείξει την αναποτελεσματικότητά τους στη διαδικασία αντιμετώπισης αυτού του φαινομένου. Αυτή η παρέμβαση συχνά αντιμετωπίζει την πρόκληση της κακής εφαρμογής, με αποτέλεσμα να υπάρχει μία δυσκολία στην εξακρίβωση της αποτυχίας και εάν αυτή οφείλεται στη στρατηγική αυτή καθ’ αυτή ή σε κάποιους άλλους παράγοντες
- Η νομοθεσία η οποία περιβάλλει την καταπολέμηση του φαινομένου της διαφθοράς έχει σχέση με τις άμεσες παρεμβατικές ενέργειες. Ειδικότερα, η νομοθεσία αναφορικά με την πρόσβαση σε πληροφορίες έχει σχέση με τη νομοθεσία για αυτό το φαινόμενο. Επιπλέον, η σχέση ανάμεσα στη νομοθεσία και τη διαφθορά εντοπίζεται πρωτίστως στη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την προώθηση των παρεμβάσεων ενάντια στο φαινόμενο της διαφθοράς εντός της κοινωνίας των πολιτών.

Θα μπορούσε να αναφερθεί ότι αναφορικά με τις παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της διαφθοράς, θεωρείται ότι συνήθως είναι αναποτελεσματικές. Αυτό είναι ακόμη εντονότερο όταν το περιβάλλον διακατέχεται από μία κακή διακυβέρνηση και αρκετά υψηλά επίπεδα

στο φαινόμενο της διαφθοράς (Shah & Schacter, 2004). Κάποιοι επιπλέον λόγοι μέσω των οποίων ερμηνεύεται η αναποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων κατά του φαινομένου της διαφθοράς είναι η ανεπάρκεια στην οικονομική ανάπτυξη, το περιορισμένο επίπεδο της ανεξαρτησίας εξαιτίας της πολιικής επιρροής, η απουσία βούλησης σε πολιτικό επίπεδο όπως και η αδυναμία των θεσμικών εντολών (De Sousa, 2010; Quah, 2010). Οι περιορισμοί της μεθοδολογίας πολύ συχνά οδηγούν στη μείωση της αξιοπιστίας των παρεμβάσεων και αυτό οφείλεται στον περιορισμένο αριθμό τω κριτηρίων επιτυχίας . Σε αρκετές περιπτώσεις έχει παρατηρηθεί ότι η αποτυχία υποτίθται χωρίς να μπορεί να αποδειχθεί. Ωστόσο, θα μπορούσε να προσδιοριστεί η επιτυχία των παρεμβάσεων κατά της διαφθοράς σύμφωνα με το Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς (Quah, 2010).

2.7 Εννοιολογικός προσδιορισμός του φαινομένου της απάτης

Η απάτη αποτελείται από διάφορες μορφές και τρόπους, όπως έχει αναφερθεί στη βιβλιογραφία (Yuniatri, 2017). Οι Albrecht, O' Albrecht, Albrecht, & Zimbelman (2012) όρισαν το φαινόμενο της απάτης ως:

> «Η απάτη αφορά ένα γενικό όρο ο οποίος περιλαμβάνει όλα τα πολυποίκιλα μέσα που η ανθρώπινη ευρηματικότητα μπορεί να επινοήσει. Η απάτη έχει ως γενική πρόθεση την έκπληξη, τη δολιότητα, την πονηριά και την άδικη ενέργεια μέσω της οποίας μπορεί κάποιος να εξαπατηθεί. Τα μοναδικά όρια τα οποία υπάρχουν είναι εκείνα τα οποία καθορίζουν και περιορίζουν την ανθρώπινη μανία».

Η απάτη αφορά ένα περιστατικό εξαπάτησης και περιλαμβάνει την εξής ακολουθία στοιχείων (Yuniatri, 2017):

> *«μία παράσταση σχετικά με ένα υλικό στοιχείο, το οποίο είναι ψευδές οπότε ηθελημένα ή απερίσκεπτα θεωρείται ότι έχει ενεργήσει εις βάρος του θύματος και έτσι δημιουργείται ζημία για το θύμα».*

Σύμφωνα με το Σύνδεσμο Πιστοποιημένων Ερευνητών Απάτης έχει αναφερθεί ότι η απάτη αποτελεί:

> *«μία σκόπιμη αναλήθεια ή ένα ανέντιμο σύστημα που χρησιμοποιείται ως σκόπιμο και άδικο πλεονέκτημα εις βάρος άλλου ατόμου ή ομάδας ατόμων. Περιλαμβάνει οποιοδήποτε μέσο, όπως ένα τέχνασμα ή μία πονηριά, με το οποίο μπορεί κάποιος να εξαπατηθεί».*

Οι Albrecht, O' Albrecht, Albrecht & Zimbelman (2012) σημείωσαν ότι ένας εύκολος τρόπος για την ταξινόμηση του φαινομένου της απάτης είναι η διάκριση μεταξύ της απάτης η οποία διαπράχθηκε κατά των οργανισμών. Σε αυτήν την περίπτωση η απάτη έχει διαπραχθεί από το ανθρώπινο δυναμικό και το θύμα ή τα θύματα ανήκουν επίσης στο ανθρώπινο δυναμικό των οργανισμών. Η επόμενη ταξινόμηση της απάτης αφορά εκείνη η οποία έχει διαπραχθεί στο όνομα του οργανισμού, όπως για παράδειγμα η απάτη στις οικονομικές καταστάσεις από τη διοίκηση με σκοπό τη χειραγώγησή τους. Τα θύματα αυτής της απάτης θα μπορούσαν να ήταν οι επενδυτές οι οποίοι κατείχαν μετοχές του συγκεκριμένου οργανισμού (Albrecht, O' Albrecht, Albrecht, & Zimbelman, 2012).

2.8 Ενέργειες πρόληψης του φαινομένου της απάτης

Η στρατηγική πρόληψης της απάτης αφορά μία σειρά προγραμμάτων τα οποία έχουν σχεδιαστεί για την πρόληψη ή τουλάχιστον για τον έλεγχο του φαινομένου της απάτης (Mangala & Kumari, 2015). Οι στρατηγικές ενέργειες για τον έλεγχο τω παραγόντων οι οποίοι προκαλούν την εμφάνιση του φαινομένου της απάτης, συμβαίνουν μέσω της δημιουργίας συνθηκών οι οποίες διευκολύνουν τον εντοπισμό και την αποφυγή της (Picket, 2010). Με αυτό τον τρόπο διευκολύνεται κανείς και ωθείται προς την κατεύθυνση της πρόληψης της απάτης, αναφέροντας ότι η πρόληψή της αφορά συγκεκριμένες προσπάθειες για την καταστολή της εμφάνισής (Yuniatri, 2017). Οι βασικές ενέργειες για την αντιμετώπιση της απάτης περιλαμβάνουν (Yuniatri, 2017):

- Την ελαχιστοποίηση των ευκαιριών για την πραγματοποίηση της απάτης
- Τη μείωση της πίεσης προς το ανθρώπινο δυναμικό για να καταφέρουν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους
- Την εξάλειψη των λόγων για την αιτιολόγηση ή τον εξορθολογισμό για τις πράξεις της απάτης οι οποίες διαπράχθηκαν.

Ο Picket (2010) ανέφερε ότι:

«ο κίνδυνος απάτης μπορεί να μειωθεί μέσω του συνδυασμού των μέτρων πρόληψης, αποτροπής και ανίχνευσής της. Για το λόγο αυτό, οι οργανισμοί πρέπει να υιοθετήσουν σκληρές πολιτικές κατά του φαινομένου της απάτης, ισχυρούς εσωτερικούς ελέγχους, λογοδοσία για τα ανώτερα διοικητικά στελέχη, εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού για τη συνειδητοποίηση της απάτης, σύνδεση με τις αρχές επιβολής του νόμου».

Η πλειοψηφία των περιστατικών απάτης είναι το άμεσο αποτέλεσμα των αδυναμιών των συστημάτων του εσωτερικού ελέγχου των οργανισμών (Picket, 2010). Η διοίκηση πρέπει να καθιερωθεί με μία συνολική διαδικασία για τον έλεγχο διενέργειας της απάτης περιλαμβάνοντας ορισμένες προληπτικούς ελέγχους ή διορθωτικούς ελέγχους (Dimitrijevic, Milovanovic, & Stancic, 2015). Οι Singleton, Singleton, Bologna & Lindquist (2010) σημείωσαν ότι ο εσωτερικός έλεγχος για την πρόληψη της απάτης αποτελεί μία προσέγγιση πρόληψης. Ο διαχωρισμός των καθηκόντων απαιτεί συνεχή επίβλεψη και η απάτη αποτελεί σοβαρή απειλή για τον οργανισμό (Singleton, Singleton, Bologna, & Lindquist, 2010).

Κεφάλαιο 3: Εσωτερικός έλεγχος, διαφθορά και απάτη

3.1 Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στην αντιμετώπιση του φαινομένου της απάτης

Ο εσωτερικός έλεγχος αναφέρεται σε μία μόνιμη εποπτεία της οικονομικής δραστηριότητας μίας οντότητας ή ενός οργανισμού. Επίσης, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι αφορά μία ανεξάρτητη δραστηριότητα αξιολόγησης εκ μέρους της ανώτερης διοίκησης του οργανισμού (οικονομικής οντότητας), η οποία περιλαμβάνει την εξέταση των οικονομικών, των λογιστικών και των λοιπών δραστηριοτήτων σχετικά με τη λειτουργία του στο σύνολό του. Η αξιολόγηση των καθηκόντων και η συμμόρφωση των λογιστικών καταχωρίσεων, των εκθέσεων, των περιουσιακών στοιχείων, των κεφαλαίων και των αποτελεσμάτων ή η διαβεβαίωση ή η πιστοποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων αποτελούν αρμοδιότητες του εσωτερικού ελεγκτή (Boulescu, Ghiţă, & Mareş, 2003). Οι ευθύνες οι οποίες αφορούν την πρόληψη της απάτης σε έναν οργανισμό διαχωρίζονται μεταξύ του εκτελεστικού συμβουλίου και της Επιτροπής Εσωτερικού Ελέγχου (Kabuye, Nkundabanyanga, Opiso, & Nakabuye, 2017).

Αρχικά, το εκτελεστικό σώμα του διοικητικού συμβουλίου ενός οργανισμού έχει την τελική ευθύνη για την εφαρμογή των μηχανισμών ανίχνευσης και πρόληψης της απάτης. Τα μέλη του εκτελεστικού συμβουλίου είναι εκείνα τα οποία πρέπει να παραδώσουν εξηγήσεις σε περίπτωση ανακάλυψης ορισμένων περιπτώσεων απάτης (Dimitrijevic, Milovanovic, & Stancic, 2015). Επιπλέον, είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι το εκτελεστικό συμβούλιο είναι υπεύθυνο για την πρόληψη και την ανίχνευση του φαινομένου της απάτης ή και πιθανών σφαλμάτων, εφαρμόζοντας και διατηρώντας τις κατάλληλες λογιστικές αρχές και τα προβλεπόμενα συστήματα εσωτερικού ελέγχου. Αυτά τα συστήματα μπορούν επίσης να μειώσουν την πιθανότητα να προκύψει κάποιο περιστατικό απάτης, αλλά τα ίδια συστήματα δεν είναι δυνατό να την εξαλείψουν πλήρως. Δεύτερον, η Επιτροπή Ελέγχου έχει το ρόλο της εποπτείας της διαχείρισης του κινδύνου εκδήλωσης απάτης και της ενεργού παρακολούθησης των προσπαθειών του εκτελεστικού συμβουλίου κατά της δέσμευσης πρόληψης της απάτης (Roussy & Perron, 2018). Τρίτον, η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου αντιπροσωπεύει μία αποτελεσματική γραμμή άμυνας κατά της απάτης, ρόλος της οποίας είναι τόσο η παρακολούθηση των κινδύνων όσο και η πρόληψη ή η ανίχνευση του φαινομένου της απάτης (Petrascu & Tieanu, 2014).

Είναι ωφέλιμο ώστε εντός των οργανισμών να εφαρμόζεται με ορθό τρόπο ένας κώδικας συμπεριφοράς, ο οποίος θα αντιπροσωπεύει έναν από τους σημαντικότερους μηχανισμούς επικοινωνίας με το ανθρώπινο δυναμικό. Έτσι, θα είναι δυνατό να επικοινωνούνται τα αποδεκτά πρότυπα στη δραστηριότητά του και ο οργανισμός θα μπορεί να εμφυσήσει την προσοχή στη δέσμευση της διαχείρισης των περιστατικών της απάτης με σεβασμό στην ακεραιότητά του (Drogalas, Pazarskis, Anagnostopoulou, & Papachristou, 2017). Επιπλέον, ένα προσεκτικά σχεδιασμένο πρόγραμμα επικοινωνίας και κατάρτισης μπορεί να βελτιώσει το επίπεδο κατανόησης των αρμοδιοτήτων ή των υποχρεώσεων του ανθρώπινου δυναμικού σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο ο οποίος πραγματοποιείται για τον εντοπισμό παραβιάσεων και περιστατικών απάτης. Παραδείγματος χάριν, σε μία αντίστοιχη περίπτωση θα μπορούσαν να πραγματοποιούνται τακτικές συζητήσεις για την επαγγελματική ηθική ή να λάβει χώρα η δημιουργία τηλεφωνικής γραμμής για την αναφορά περιστατικών απάτης (Stafford, Deitz, & Li, 2018).

Μία άλλη μέθοδος πρόληψης και ανίχνευσης του φαινομένου απάτης αναφέρεται στην αναγνώριση των πιθανών σημείων έγκαιρης προειδοποίησης για αυτήν (Dimitrijevic, Milovanovic, & Stancic, 2015). Η διοίκηση ενός οργανισμού πρέπει να λάβει γνώση των διαφορετικών προειδοποιητικών σημείων τα οποία ίσως προκύπτουν όπως είναι οι αλλαγές στη συμπεριφορά του ανθρώπινου δυναμικού, οι αλλαγές στον τρόπο ζωής, η κατανάλωση εξαρτησιογόνων ουσιών όπως είναι τα ναρκωτικά ή το αλκοόλ ή η συμμετοχή σε τυχερά παιχνίδια, οι αποκλίσεις σχετικά με τη λήψη αδειών. Με αυτή την έννοια, η διοίκηση μπορεί να δημιουργήσει ένα εμπιστευτικό σύστημα υποστήριξης για το ανθρώπινο δυναμικό του το οποίο μπορεί να περιλαμβάνει την οικογενειακή συμβουλευτική, τη συμβουλευτική με σκοπό την προσφορά βοήθειας για τη διαχείριση των ζητημάτων εθισμού ή την οικονομική συμβουλευτική (Petrascu & Tieanu, 2014). Μία σημαντική ενέργεια για την πρόληψη και την ανίχνευση του φαινομένου της απάτης είναι η δημιουργία του κατάλληλου συστήματος εσωτερικού ελέγχου, το οποίο θα είναι επιφορτισμένο με αυτή την ευθύνη (Yuniarti & Ariandi, 2017).

Το σύστημα αυτό πρέπει να στοχεύει στο σεβασμό της αρχής του διαχωρισμού των λειτουργιών, την εξέταση των δεξιοτήτων και των προσόντων του ανθρώπινου δυναμικού ή των ικανοτήτων του, το επίπεδο της εκπαίδευσης, την προγενέστερη επαγγελματική προϋπηρεσία, τις τακτικές αξιολογήσεις της απόδοσής του, την πρόσβαση στους διαθέσιμους πόρους και τη σύγκριση των λογιστικών δεδομένων με τη φυσική του παρουσία, τη διερεύνηση του ανθρώπινου δυναμικού ειδικά στις περιπτώσεις κατά τις οποίες κατέχει θέσεις αιχμής (Yuniarti & Ariandi, 2017). Τα μέσα της προληπτικής ανάλυσης δεδομένων σχετικά με τα περιστατικά της απάτης, όπως είναι η αναζήτηση

πληροφοριών σε βάσεις δεδομένων, ο εντοπισμός συνδέσεων μεταξύ διαφορετικών ατόμων, η συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με το υπόβαθρο του ανθρώπινου δυναμικού όσον αφορά καταδικαστικές αποφάσεις, λήψη δανείων ή άλλα οικονομικά περιστατικά, μπορούν να φανούν χρήσιμα στην περίπτωση ανίχνευσης περιστατικών απάτης ή και επαγγελματικών παραβάσεων που μπορούν διαφορετικά να παραμένουν απαρατήρητα από την ανώτερη διοίκηση του οργανισμού (Petrascu & Tieanu, 2014).

Επιπλέον, μία πολύπλοκη αξιολόγηση των κινδύνων απάτης και της επαγγελματικής παραβίασης μπορεί να βοηθήσει τη διαχείριση και την καλύτερη κατανόηση των κινδύνων με τους οποίους έρχεται αντιμέτωπος ο οργανισμός. Αυτό μπορεί να βοηθήσει στον εντοπισμό των κενών και των ελλείψεων στο μηχανισμό εσωτερικού ελέγχου ή στη διατύπωση ενός σχεδίου για τον εντοπισμό των κατάλληλων πόρων και των διαδικασιών ελέγχου (Dimitrijevic, Milovanovic, & Stancic, 2015). Μία άλλη πτυχή η οποία θα μπορούσε να αποτρέψει την εκδήλωση του φαινομένου της απάτης αναφέρεται στη στάση απέναντι στους «απατεώνες». Ένα σημαντικό βήμα είναι η δημιουργία μίας κουλτούρας μισαλλοδοξίας προς το φαινόμενο της απάτης, ειδικά στην περίπτωση κατά την οποία αποκαλυφθεί η οικονομική παραβίαση. Με αυτόν τον τρόπο, το ανθρώπινο δυναμικό του οργανισμού μπορεί να αντιληφθεί ποιες θα είναι οι συνέπειες από την πιθανή συμμετοχή σε ένα περιστατικό απάτης. Επίσης, το ανθρώπινο δυναμικό μπορεί να αντιληφθεί ότι η ανίχνευσή της είναι βέβαιο ότι θα οδηγήσει σε αναπόφευκτες συνέπειες και ότι το σύστημα ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων είναι αποτελεσματικό (Ma'Ayan & Carmeli, 2016).

Μία τέτοια στάση μπορεί να οδηγήσει στην αποτροπή των περισσότερων παραβάσεων και της επίδειξης μίας συμπεριφοράς «απατεώνα». Στην ουσία, πρέπει να καταστεί σαφές στο ανθρώπινο δυναμικό ότι όλοι οι παραβάτες θα αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο, ανεξάρτητα από τη θέση που κατέχουν εντός του οργανισμού (Dimitrijevic, Milovanovic, & Stancic, 2015). Η αντίδραση που τηρεί ένας οργανισμός κατά της ανίχνευσης ενός περιστατικού απάτης είναι επίσης σημαντική, καθώς πρέπει να ενεργεί κατά τρόπο δημόσιας αποκάλυψής της. Με την ανακάλυψη της απάτης ή της παράβασης, ο οργανισμός πρέπει να αναλάβει δράση για την αποκατάσταση της κατάστασης, αποκαλύπτοντας οικειοθελώς τα αποτελέσματα της έρευνας ή σε οποιαδήποτε άλλη αρμόδια αρχή, εξαλείφοντας τις προκαταλήψεις οι οποίες μπορεί να υπάρχουν και εξετάζοντας τις αιτίες για τις οποίες έχει συμβεί το περιστατικό. Με αυτόν τον τρόπο ο οργανισμός είναι δυνατό να εξασφαλίσει τη μείωση του κινδύνου εκδήλωσης περιστατικών απάτης (Petrascu & Tieanu, 2014).

3.2 Ο εσωτερικός έλεγχος και τα εργαλεία πρόληψης ή ανίχνευσης του φαινομένου της απάτης

Η έρευνα η οποία πραγματοποιήθηκε από τους Zhoo & Kapoor (2011) επιχείρησε να αναλύσει τα περιστατικά απάτης οικονομικής φύσεως και τις τεχνικές για την ανίχνευσή της. Ανεξάρτητα από τη διαθεσιμότητα πολλών μορφών απάτης και τεχνικών ανίχνευσής τους, το φαινόμενο αυτό είναι περίπλοκο και αρκετά δύσκολο να ανιχνευθεί. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι εμπλεκόμενοι σε περιστατικά απάτης γνωρίζουν τον τρόπο διαχείρισης αυτών και των αποτελεσμάτων τους. οι ερευνητές προχώρησαν στην αξιολόγηση των υπαρχουσών τεχνικών ανίχνευσης απάτης, συμπεριλαμβανομένης της ανάλυσης παλινδρόμησης και του μετασχηματισμού των μεταβλητών των οικονομικών καταστάσεων. Η έρευνα αξιολόγησε το μοντέλο κινδύνου απάτης σε οικονομικές καταστάσεις, όπου οι μεταβλητές κινδύνου όπως το κίνητρο, στάση και οι ευκαιρίες διαχείρισης ήταν οι ανεξάρτητες μεταβλητές και η πιθανότητα απάτης ήταν η εξαρτημένη μεταβλητή. Το εναλλακτικό μοντέλο, το οποίο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σε ένα αυτόματο σύστημα ανίχνευσης απάτης, χρησιμοποιούσε διαφορετικές μεταβλητές όπως ήταν η οικονομική πίεση δηλαδή η πίεση για την κάλυψη των οικονομικών υποχρεώσεων εάν τα οφέλη για το χειρισμό των δεδομένων δικαιολογούντα από χαμηλότερο κίνδυνο ανίχνευσης, η δομή της εταιρικής διακυβέρνησης και οι αντιλήψεις διαχείρισης (Zhoo & Kapoor, 2011).

Σύμφωνα με την έρευνα των Zhoo & Kapoor (2011), αυτές οι τεχνικές δεν ήταν πλέον αποτελεσματικές, επειδή η διοίκηση τω οργανισμών εάν συμμετείχε σε περιστατικά απάτης γνώριζε τον τρόπο διαχείρισης των συστημάτων ανίχνευσής της. Επίσης, η έρευνα πρότεινε ένα εναλλακτικό προσαρμοστικό πλαίσιο μάθησης, ενσωματώνοντας τη μεθοδολογία της επιφάνειας απόκρισης. Το προτεινόμενο σύστημα μπορούσε να ενσωματώσει τις συνεχώς μεταβαλλόμενες πειραματικές ανεξάρτητες μεταβλητές, τα εμπειρικά στατιστικά συστήματα, την προσέγγιση της σχέσης μεταξύ μεταβλητών και τις μεθόδους βελτιστοποίησης και επεξήγησης τω σχέσεων. Το προτεινόμενο μοντέλο πρότεινε απλώς τη συλλογή δεδομένων κινδύνου απάτης, όπως η δομή κεφαλαίου, οι συνθήκες, οι επιλογές και η στάση της ανώτερης διοίκησης, η ανάλυση και η λήψη των κατάλληλων μέτρων. Η έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το προτεινόμενο μοντέλο σχεδιάστηκε όχι μόνο για να χρησιμοποιεί ιστορικά δεδομένα, αλλά και για να προβλέψει τις μελλοντικές εξελίξεις (Zhoo & Kapoor, 2011). Ο σκοπός της έρευνας των Zhoo & Kapoor (2011) ήταν να δημιουργήσει να δημιουργηθεί ένα εναλλακτικό, αποτελεσματικό μοντέλο για την ανίχνευση και την πρόληψη των περιστατικών της απάτης, αλλά το ίδιο το μοντέλο ήταν

ασαφές. Ειδικότερα, δεν μπορούσε να καθορίσει τον τρόπο, το ποιος και πότε έπρεπε να εφαρμοστεί (Mirinaviciene, 2014).

Ο Power (2013) πραγματοποίησε μία έρευνα μέσω της οποίας ανέλυση την αξιολόγηση και τη διαχείριση του κινδύνου εκδήλωσης απάτης. Ο σκοπός αυτής της έρευνας, όπως περιεγράφηκε από τον ερευνητή, ήταν να παρουσιάσει και να αξιολογήσει τις ιστορικές τάσεις της διαχείρισης των περιστατικών απάτης εντός των οργανισμών. Το κεντρικό επιχείρημα το οποίο έθεσε η έρευνα ήταν ότι η τρέχουσα διαχείριση κινδύνων απάτης είχε διαφορετική σημασία καθώς περιλάμβανε όχι μόνο την ανίχνευση, αλλά και την πρόληψη των περιστατικών της απάτης (Power, 2013). Η έρευνα του Power (2013) ανέλυσε τις ιστορικές τάσεις και τη μετατόπιση της ευθύνης της διαχείρισης των περιστατικών της απάτης στον επιχειρηματικό κόσμο από τους εσωτερικούς ελεγκτές και τη διοίκηση των οργανισμών ή τον καθορισμό των απαιτήσεων για τη δημιουργία αποτελεσματικών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου. Τα ερευνητικά προβλήματα προσδιορίζονταν από την ανάλυση της μελέτης περίπτωσης ενός μεγάλου χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, όπου ο ερευνητής είχε ενεργήσει ως σύμβουλος για την αξιολόγηση και τη διαχείριση του οικονομικού κινδύνου. Οι παρατηρήσεις του βασίστηκαν σε συζητήσεις με το διοικητικό συμβούλιο και την αρμόδια επιτροπή ελέγχου (Power, 2013).

Η υπόθεση επικεντρώθηκε στη διερεύνηση των ύποπτων δραστηριοτήτων της δύναμης των πωλήσεων του οργανισμού, όπου αποκαλύφθηκε η απάτη από μία συμβουλή πελάτη, χρησιμοποιώντας οικονομικούς δείκτες και το ψυχολογικό προφίλ (Power, 2013). Η σημασία της έρευνας του Power (2013) ήταν η ανάλυση της κατάστασης υπό το πρίσμα του της διαχείρισης κινδύνου απάτης. Οι μαλακοί δείκτες του κινδύνου απάτης ήταν χαρακτηριστικά του ατόμου, είχε περιγραφεί ως μοναχικό ον, και η αγορά διακρίνονταν από τον υψηλό κίνδυνο της δραστηριότητάς της. Το περιβάλλον εταιρικής διακυβέρνησης ήταν προσανατολισμένο προς μία νομιμοποιημένη και ισχυρή διάσταση, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης κινδύνου απάτης (Power, 2013). Σύμφωνα με το Mirinaviciene (2014), οι ιστορικές εξελίξεις της αξιολόγησης ελέγχου του κινδύνου δημιούργησαν ένταση μεταξύ των δοκιμασία με βάση το δείγμα και την πιθανότητα ανίχνευσης του φαινομένου της απάτης. Επίσης, το ζήτημα της ανίχνευσης απάτης είχε άμεση εξάρτηση από τις ρυθμιστικές αρχές και υπήρχε ανάγκη για τη συνέπεια μεταξύ των οργανισμών σχετικά με τη διαχείριση των κινδύνων. Δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά ότι ήταν ευθύνη των ελεγκτών να ανιχνεύουν τα περιστατικά απάτης κυρίως εάν προέρχονταν από την ευθύνη της ανώτερης διοίκησης (Mirinaviciene, 2014).

Προχωρώντας, οι Davis & Pesch (2010) μέσω της δικής τους έρευνας εξέτασαν τη δυναμική και τα χαρακτηριστικά του φαινομένου της απάτης, υπό το πρίσμα της αξιολόγησης του

κινδύνου εκδήλωσης απάτης και των στρατηγικών πρόληψής της. Η έρευνα αυτή χρησιμοποίησε μία μεθοδολογία βασισμένη στον παράγοντα για την ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού μοντέλου για την πρόληψη της οργανωτικής απάτης και αυτό εξετάστηκε χρησιμοποιώντας δύο κατηγορίες οργανισμών (Davis & Pesch, 2010). Σύμφωνα με τους Davis & Pesch (2010) υπήρχε ένα ερευνητικό κενό σχετικά με την πρόληψη του φαινομένου της απάτης, κυρίως λόγω της φύσης του φαινομένου αυτού καθώς αποτελεί ένα «καλά κρυμμένο έγκλημα», καθιστώντας δύσκολη τη δοκιμή των αποτελεσμάτων της έρευνα. Η έρευνα απάτης έπρεπε να επικεντρωθεί σε μεμονωμένα και οργανωτικά περιβάλλοντα σε συνδυασμό. Οι ερευνητές δημιούργησαν ένα μοντέλο συγκριτικής αξιολόγησης όπου όλα τα άτομα είχαν την ευκαιρία και το κίνητρο για τη διάπραξη της απάτης, δοκιμάζοντας και τα δύο στοιχεία ξεχωριστά. Παράλληλα, οι ερευνητές έλαβαν υπόψη την οργανωτική ιεραρχία και τους κινδύνους ανίχνευσης του φαινομένου της απάτης (Davis & Pesch, 2010). Η έρευνα των Davis & Pesch (2010) βασίστηκε στο μοντέλο «τρίγωνο απάτης», συμπεριλαμβανομένων των μεταβλητών των ευκαιριών, του κινήτρου και της στάσης. Το μοντέλο δοκιμάστηκε χρησιμοποιώντας 10 διαφορετικούς οργανισμούς καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για τη μείωση της του κινδύνου εκδήλωσης απάτης ήταν η ανίχνευση και η κατάργηση των «απατεώνων» από τη λειτουργία των οργανισμών, η εισαγωγή ακέραιων και αδέκαστων ομάδων διαχείρισης του φαινομένου της απάτης για τη μείωση της ευκαιρίας εκδήλωσης περιστατικών (Davis & Pesch, 2010). Σύμφωνα με τους Davis & Pesch (2010), οι τεχνικές πρόληψης της απάτης οι οποίες εισήχθησαν σε διάφορους οργανισμούς έπρεπε να εξαρτώνται από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Ορισμένες ομοιόμορφες μέθοδοι μπορούσαν να ήταν αποτελεσματικές στους περισσότερους από τους οργανισμούς, αλλά δεν μπορούσαν να αποτρέψουν τις περιπτώσεις εκδήλωσής του φαινομένου της απάτης. Η έρευνα αφορούσε ορισμένους περιορισμούς του μοντέλου, όπως ήταν οι στατικές οργανώσεις, η αδυναμία των εννοιών εύρεσης λύσεων και η έλλειψη τυποποιημένων γενικευμένων πρακτικών (Davis & Pesch, 2010).

Η έρευνα η οποία πραγματοποιήθηκε από τους Singleton & Atkinson (2012) διερεύνησε την πιθανότητα πρόληψη του φαινομένου της απάτης και τις τεχνικές για την αντιμετώπισή της εντός του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Μέσα από αυτήν την έρευνα έγινε μία προσπάθεια για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των τεχνικών διαχείρισης του φαινομένου της απάτης. Σε αυτήν την έρευνα αναλύθηκαν δευτερογενή δεδομένων από τους χρησιμοποιούμενους ελέγχους κατά του φαινομένου της απάτης και παρείχαν το κίνητρο για την έρευνα. Οι μηδενικές και οι εναλλακτικές υποθέσεις για τις δοκιμασίες ήταν ότι οι έλεγχοι και η απώλεια κατά της απάτης Η μείωση δεν είναι αμοιβαία ανεξάρτητη και η

αξιοποίηση των ελέγχων κατά της απάτης και οι εντολές περιορισμού της ήταν αμοιβαία ανεξάρτητες. Επίσης, η έρευνα αυτή ανέλυσε αρκετές έρευνες για το οικονομικό έγκλημα οι οποίες είχαν πραγματοποιηθεί από την KPMG κατά το 2009, από το COSO κατά το 2010 και από το PricewarterhouseCoopers κατά το 2009. Επίσης, η έρευνα αυτήν περιελάβανε έρευνες σχετικά με τις τεχνικές πρόληψης κατά του φαινομένου της απάτης και σχεδιάστηκαν συστήματα εσωτερικού ελέγχου για την αντιμετώπιση ή τον περιορισμό του επιπέδου των ζημιών που προκαλούσε (Singleton & Atkinson, 2012).

Σύμφωνα με την ανάλυση της έρευνας των Singleton & Atkinson (2012), οι πιο αποτελεσματικές τεχνικές για τη μείωση των ζημιών από το φαινόμενο της απάτης ήταν οι τηλεφωνικές γραμμές απάτης και τα προγράμματα υποστήριξης του ανθρώπινου δυναμικού, ενώ οι πιο συχνοί έλεγχοι κατά της απάτης οι οποίοι εφαρμόστηκαν ήταν ο εξωτερικός έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων και η τήρηση του Κώδικα Συμπεριφοράς. Οι πιο αποτελεσματικοί έλεγχοι χρησιμοποιήθηκαν λιγότερο συχνά από τους λιγότερο αποτελεσματικούς. Η έρευνα ανέλυσε επίσης τη χρήση των διαφόρων τεχνικών πρόληψης του φαινομένου της απάτης ανάλογα με το μέγεθος του οργανισμού, τις εναλλακτικές υποθέσεις και τους ελέγχους που εφαρμόζονταν για την πάταξη του φαινομένου από τους μικρότερους ή τους μεγαλύτερους οργανισμούς. Οι έλεγχοι κατά του φαινομένου της απάτης από τους μεγάλους και τους μικρούς οργανισμού ήταν αμοιβαία ανεξάρτητοι. Η έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η διοίκηση των οργανισμών, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους, αντιλαμβάνονταν παρόμοιες αποφάσεις κόστους-οφέλους στην εφαρμογή των ελέγχων κατά της απάτης (Singleton & Atkinson, 2012).

Οι Singleton & Atkinson (2012) πρότειναν ότι μερικοί από τους πιο αποτελεσματικούς ελέγχους δεν χρειαζόταν να ακολουθούνταν από υψηλό κόστος όπως ήταν η αλλαγή εργασίας, οι υποχρεωτικές διακοπές, η εκπαιδευτική κατάρτιση και οι τηλεφωνικές γραμμές απάτης. Η αξιολόγηση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου σε σύγκριση με την αποτελεσματικότητα της μείωσης των οικονομικών ζημιών ήταν σημαντική και πολύτιμη για την ανίχνευση και την πρόληψη του φαινομένου της απάτης (Singleton & Atkinson, 2012). Επιπρόσθετα, οι Ngai, Hu, Wog, Chen & Sun (2011) μέσα από την έρευνά τους επικεντρώθηκαν σε τεχνικές συγκέντρωσης δεδομένων για την ανίχνευση και την πρόληψη περιστατικών απάτης. Η έρευνα αφορούσε μία ολοκληρωμένη ανασκόπηση της ακαδημαϊκής βιβλιογραφίας σχετικά με το υπο συζήτηση θέμα και αντιμετώπισε την ανάγκη για μελλοντική έρευνα. Σύμφωνα με την έρευνα, η συγκέντρωση δεδομένων θα μπορούσε να ήταν πολύ αποτελεσματική στον εντοπισμό των προτύπων των οικονομικών δεδομένων όπου χρησιμοποιούνταν στατιστικές τεχνικές και μαθηματικοί τύποι. Αυτές οι τεχνικές θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη μοντέλων για τον εντοπισμό της δόλιας

συμπεριφοράς, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε περιστατικά απάτης, εντός των οργανισμών (Ngai, Hu, Wog, Chen, & Sun, 2011).

Ο σκοπός της έρευνας των Ngai, Hu, Wog, Chen & Sun (2011) ήταν να αναπτυχθεί ένα πλαίσιο για την άντληση δεδομένων και εφαρμογών για την ανίχνευση περιστατικών απάτης οικονομικής φύσεως και να αναθεωρηθούν οι υπάρχουσες έρευνες σχετικά με το θέμα. Ο ερευνητικός στόχος ήταν να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο ταξινόμησης για την άντληση δεδομένων για την ανίχνευση της οικονομικής απάτης. Η ερευνητική μεθοδολογία η οποία επιλέχθηκε από αυτήν την έρευνα ήταν μία αναθεώρηση των δημοσιεύσεων, χρησιμοποιώντας διαδικτυακές βάσεις δεδομένων για τη δημιουργία ενός πλαισίου ταξινόμησης. Χρησιμοποιώντας την ταξινόμηση απάτης όπως ορίζονταν από το Ομοσπονδιακό Γραφείο Ερευνών των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, αυτή η μεθοδολογία πραγματοποιήθηκε με την κατηγοριοποίηση της οικονομικής απάτης στην τραπεζική απάτη, την ασφαλιστική απάτη, την απάτη σε τίτλους και κάποια άλλη μορφή οικονομικής απάτης, την απάτη υποθηκών, την απώλεια περιουσιακών στοιχείων, τη νομιμοποίηση χρημάτων, την απάτη στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης και την απάτη στο πεδίο του μάρκετινγκ. Σύμφωνα με τα ευρήματα, της έρευνας απαιτούνταν περαιτέρω μελέτη για τη διερεύνηση της απάτης και των τεχνικών ανίχνευσης και πρόληψής σχετικά με τη νομιμοποίηση των χρημάτων από παράνομες δραστηριότητες, την απάτη υποθηκών και την απάτη του πεδίο του μάρκετινγκ (Ngai, Hu, Wog, Chen, & Sun, 2011).

Οι Brazel, Joes & Zimbelman (2009) στην έρευνά τους ανέλυσαν τις τεχνικές ανίχνευσης απάτης χρησιμοποιώντας μη χρηματοοικονομικά μέτρα. Τα μέτρα τα οποία χρησιμοποιήθηκαν ήταν ο αριθμός των καταστημάτων λιανικής πώλησης, ο χώρος αποθήκης και ο αριθμός των μελών του ανθρώπινου δυναμικού των οργανισμών. Η έρευνα διαπίστωσε ότι η σχέση μεταξύ των δεδομένων των οικονομικών καταστάσεων και των μη χρηματοοικονομικών δεικτών μπορούσε να ήταν βοηθητική για την πρόβλεψη της δικαιοσύνης των οικονομικών καταστάσεων και των περιστατικών οικονομικής απάτης. Σε αυτήν την έρευνα αναφέρθηκαν οι αναλυτικές διαδικασίες των εσωτερικών ελεγκτών οι οποίες ήταν αναποτελεσματικές επειδή δεν υπήρχε αναγνώριση των ασυνήθιστων τάσεων και των αναλογιών λόγω απουσίας κατανόησης των υπό έλεγχο οργανισμών. Επίσης, υπήρχε υπερβολική εξάρτηση από την παράσταση της διοίκησης των οργανισμών και αυτό επειδή οι αναλυτικές διαδικασίες οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν σε τακτικούς ελέγχους δεν ήταν απαραιτήτως αποτελεσματικές στην αποκάλυψη των περιστατικών απάτης (Brazel, Joes, & Zimbelman, 2009).

Επιπλέον, οι Brazel, Joes & Zimbelman (2009) αανέφεραν ότι τα μη χρηματοοικονομικά μέτρα ήταν πιο δύσκολο να διαχειριστούν επειδή ορισμένα εξ αυτών δημοσιεύονταν από

ανεξάρτητες πηγές. Επίσης, τα περισσότερα από αυτά τα μέτρα ήταν εύκολο να επαληθευτούν, ο βαθμός συμπαιγνίας ο οποίος ήταν απαραίτητος για το χειρισμό τω οικονομικών και των μη χρηματοοικονομικών δεδομένων θα ήταν πολύ μεγαλύτερος και θα απαιτούσε περισσότερες πληροφορίες για να κρυφτούν και να αλλάξουν. Η έρευνα αυτή ανέφερε διάφορους παράγοντες οι οποίοι ισχύουν για την ανίχνευση απάτης σε οικονομικές καταστάσεις χρησιμοποιώντας μη χρηματοοικονομικούς δείκτες όπως ήταν οι οργανισμοί με δόλια οικονομική πληροφόρηση οι οποίοι είχαν μεγαλύτερες διαφορές μεταξύ των ποσοστιαίων μεταβολών τους στην αύξηση των εσόδων και της ποσοστιαίας μεταβολής των μη χρηματοοικονομικών μέτρων από τους οργανισμού όπου δεν υπήρχε δόλια οικονομική πληροφόρηση. Η διαφορά μεταξύ των οικονομικών και των χρηματοοικονομικών επιδόσεων ήταν πολύ μεγαλύτερη για τους οργανισμούς με μεγαλύτερη πιθανότητα κινδύνου εκδήλωσης περιστατικών απάτης (Brazel, Joes, & Zimbelman, 2009).

Συνεχίζοντας, οι Robinson, Robertson & Curtis (2012) ανέλυσαν την αναφορά των οικονομικών δελτίων απάτης από το ανθρώπινο δυναμικό των οργανισμών. Ο στόχος της έρευνας αυτής ήταν να διερευνήσει τα χαρακτηριστικά της απάτης και την πιθανότητα να αναφερθεί από το ανθρώπινο δυναμικό. Τα ευρήματα της έρευνας αυτής αποκάλυψαν ότι το ανθρώπινο δυναμικό ήταν λιγότερο πιθανό να αναφέρει κάποιο περιστατικό απάτης των οικονομικών καταστάσεων όπως ήταν η κλοπή, άυλες οικονομικές αποκλίσεις (Robinson, Robertson, & Curtis, 2012). Η έρευνα των Robinson, Robertson & Curtis (2012) διερεύνησε τα αποτελέσματα και τα χαρακτηριστικά του φαινομένου της απάτης και το οργανωτικό περιβάλλον που μπορούσε να επηρεάσει την αναφορά των περιστατικών του φαινομένου της απάτης. Η έρευνα εντόπισε τέσσερις πιθανοί λόγοι για την αναφορά της απάτης των οικονομικών καταστάσεων από το ανθρώπινο δυναμικό των οργανισμών και αυτοί ήταν: η εσωτερική έναντι της εξωτερικής απάτης, το σταθερό έναντι του ασταθούς εργασιακού περιβάλλοντος, η άνετη έναντι της άβολης κατάστασης και η σκόπιμη έναντι της ακούσιας απάτης (Robinson, Robertson, & Curtis, 2012).

Οι Dezoort, Harrison & Schones (2012) μέσα από την έρευνά τους ανέλυσαν το ρόλο των λειτουργών του φορολογικού συστήματος στην ανίχνευση απάτης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των οργανισμών. Η έρευνα αξιολόγησε τις στάσεις 236 επαγγελματιών λειτουργών σχετικά με το εάν αντιλαμβανόταν την ευθύνη για την ανίχνευση απάτης σε χρηματοοικονομικές καταστάσεις για τους εσωτερικούς ελέγχους και τους πελάτες τους. Παρά την έλλειψη γραπτής απαίτησης για την ανίχνευση της απάτης σε χρηματοοικονομικές καταστάσεις από τους λειτουργούς του φορολογικού συστήματος κατά τη διάρκεια της φορολογικής δέσμευσης, η αντιληπτή ανίχνευση απάτης προέκυπτε κυρίως από την αξιολόγηση των φορολογικών δεδουλευμένων και των ελλείψεων του φορολογικού

εσωτερικού ελέγχου. Οι ερευνητές εφάρμοσαν τη θεωρία της ευθύνης και ανέλυσαν την ευθύνη των λειτουργών στην ανίχνευση απάτης σε χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Σύμφωνα με την έρευνα αυτή, οι τύποι δέσμευσης μπορούσαν να επηρεάσουν την ικανότητα ανίχνευσης των περιστατικών της απάτης. Επίσης, αυτή η έρευνα έδειξε ότι οι λειτουργοί του φορολογικού συστήματος είχαν μία αντιληπτή δέσμευση συμμόρφωσης και μία μεγαλύτερη ευθύνη για την ανίχνευση της απάτης σε χρηματοοικονομικές καταστάσεις και όχι τόσο φορολογικό σχεδιασμό (Dezoort, Harrison, & Schones, 2012).

3.3 Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στη διαχείριση του φαινομένου της διαφθοράς

Υπάρχει ένας αυξανόμενος όγκος βιβλιογραφίας σχετικά με τα περιστατικά της απάτης και της διαφθοράς και τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου σε αυτές (Brierley, El-Nafabi, & Gwilliam, 2003; D'Onza, Selim, Melville, & Allegrini, 2015; Halbouni, 2015). Οι ερευνητές υποστηρίζουν ότι οι λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου αφορούν μία διαδικασία προσθήκης αξίας, η οποία είναι κρίσιμη για την αποκάλυψη και την πρόληψη των περιστατικών της διαφθοράς σε οργανισμούς (Abbott, Parker, & Peter, 2012; Burnaby, Howe, & Muehlmann, 2009). Αν και ο Halbouni (2015) και οι Thomas & Clements (2002) θεώρησαν ότι η εποπτεία και τα προγράμματα πρόληψης κατά των περιστατικών διαφθοράς δεν αποτελούσαν τον πρωτογενή στόχο των εσωτερικών ελεγκτών, ήταν λογικό οι εσωτερικοί ελεγκτές να προσφέρουν τη βοήθειά τους για την ταυτοποίηση των κινδύνων διαφθοράς στη λειτουργία των οργανισμών. Κατά τη διάρκεια της εργασίας των εσωτερικών ελεγκτών μπορούσαν να αποκαλυφθούν ορισμένοι παράγοντες κινδύνου σχετικά με τη δόλια οικονομική πληροφόρηση στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των οργανισμών ή στο επίπεδο της κερδοφορίας τους (Halbouni, 2015).

Ο Halbouni (2015) τόνισε ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές ήταν σε θέση να ανιχνεύσουν τη δόλια δραστηριότητα στο αρχικό της στάδιο, σε ποσοστό υψηλότερο του 19%. Τα συστήματα του εσωτερικού ελέγχου αποτελούσαν τις σημαντικότερες οντότητες εντός των οργανισμών για την ανίχνευση και τον περιορισμό των δόλιων συμπεριφορών εις βάρος των περιουσιακών στοιχείων και της εκδήλωσης περιστατικών διαφθοράς (Halbouni, 2015). Οι εσωτερικοί ελεγκτές απαιτείται να διαθέτουν ένα υψηλό επίπεδο γνώσης για την αξιολόγηση όχι μόνο του κινδύνου τα διαφθοράς αλλά και του τρόπου με τον οποίο οι οργανισμοί διαχειρίζονταν αυτόν τον κίνδυνο. Παρόλα αυτά, οι ανώτερες διοικήσεις των οργανισμών δεν επέβαλλε στους εσωτερικούς ελεγκτές την εντολή ανίχνευσης και διερεύνησης της διαφθοράς (Asiedu

& Deffor, 2017). Οι περισσότερες θεωρητικές έρευνες σχετικά με τη διαφθορά επικεντρώνονταν στα μικρο-μοντέλα του φαινομένου μελετώντας τις ατομικές ενέργειες διαφθοράς, ενώ τα εμπειρικά έγγραφα συνήθως μελετούσαν το φαινόμενο ης διαφθοράς σε επίπεδο χώρας (Kaufmann, 2005; Vicente, 2005). Σε όλες τις ερευνητικές μελέτες παρατηρήθηκε ότι δημιουργούνται τρεις απαραίτητες συνθήκες για την ύπαρξη διαφθοράς: η διακριτική εξουσία, η οικονομική κατάσταση και η αδύναμη οργανωτική δομή (Adit, 2003; Liu & Lin, 2012)

Σύμφωνα με τους Liu & Lin (2012), αν και η αυθαίρετη φύση της εξουσίας καθιστά δυνατή την αναζήτηση επιπλέον κερδοφορίας, η απουσία ισχυρών θεσμών καθιστά τους λειτουργούς του δημόσιου τομέα ως ισχυρούς έναντι της πραγματοποίησης κερδοφορίας ακόμη και μέσα από διεφθαρμένες ενέργειες. Το φαινόμενο της διαφθοράς λέγεται ότι αποτελεί ένα τεράστιο πρόβλημα το οποίο αφορά πολλές οικονομίες καθώς παραμορφώνει το επίπεδο της παραγωγής (Asiedu & Deffor, 2017), προκαλεί ανακατανομή του εισοδήματος και αυξάνει με αυτόν τον τρόπο το χάσμα μεταξύ των πλουσίων και των φτωχών (Chen & Li, 2010). Οι ερευνητές στο πεδίο της διαφθοράς θεωρούν ότι το φαινόμενο αυτό μπορεί να παραμορφώνει τη λειτουργία της κυβέρνησης και του μηχανισμού της αγοράς, καθιστώντας δύσκολη την οικοδόμηση της οικονομικής τάξης στην εξασφάλιση οικονομικής ανάπτυξης. Κατά συνέπεια, αναφέρεται ότι το φαινόμενο της διαφθοράς είναι καταστροφικό για την κοινωνική σταθερότητα (Hamilton & Hudson, 2014; Liu & Lin, 2012; Pring, 2015).

Δεδομένου ότι το φαινόμενο της διαφθοράς προκύπτει από την αποτυχία των συστημάτων, οι ισχυροί θεσμοί ή η θεσμική μεταρρύθμιση αποτελεί μία ισχυρή αντίθετη στρατηγική για την καταπολέμηση αυτού του φαινομένου. Οι ισχυροί οργανισμοί υποδηλώνουν ότι έχουν οργανωμένα συστήματα και ότι οι δομές δημιουργίας είναι περισσότερο αποτελεσματικές συμπεριλαμβανομένης της ικανότητας του ανθρώπινου δυναμικού εντός αυτών (Asiedu & Deffor, 2017). Η λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ως μέρος της θεσμικής διακυβέρνησης αποτελεί μία ανεξάρτητη, αντικειμενική διασφάλιση και παράλληλα μία συμβουλευτική δραστηριότητα σχεδιασμένη για να προσθέσει αξία και να βελτιώσει ένα την απόδοση των οργανισμών (Goodwin & Teck, 2001). Έτσι, ο εσωτερικός έλεγχος αφορά μία μορφή πειθαρχίας προσανατολισμένη στη διοίκηση, η οποία αντιμετωπίζει ολόκληρο το φάσμα των λειτουργικών δραστηριοτήτων και περιλαμβάνει μία ποικιλία υπηρεσιών διαβεβαίωσης και παροχής συμβουλών (Alzeban & Gwilliam, 2014; Dubois, Dumontier, & Frésard, 2010).

Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου βοηθά έναν οργανισμό να εκπληρώσει τους στόχους του φέρνοντας μία συστηματική, πειθαρχημένη προσέγγιση για την αξιολόγηση και τη

βελτίωση της αποτελεσματικότητας ως προς τη διαχείριση κινδύνου, την εποπτεία και τις διαδικασίες της διακυβέρνησης (Goodwin & Teck, 2001). Στις περισσότερες ανεπτυγμένες οικονομίες, η λειτουργία τους συστήματος του εσωτερικού ελέγχου υποστηρίζεται από τις υποχρεωτικές απαιτήσεις. Σε ορισμένες ασιατικές χώρες, όπως για παράδειγμα στη Σιγκαπούρη, οι εισηγμένοι οργανισμού λαμβάνουν ρητή εντολή ώστε να έχουν τη δική τους λειτουργία εσωτερικού ελέγχου (Asiedu & Deffor, 2017). Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, υπήρξε μία ισχυρή παγκόσμια τάση προς την κατεύθυνση εξωτερικής ανάθεσης των δραστηριοτήτων εσωτερικού ελέγχου στη δημόσια λογιστική και σε άλλους παρόχους (Ritternberg, Moore, & Covaleski, 1999).

Σύμφωνα με τους Goodwin & Teck (2001) έχει υποστηριχθεί ότι ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου αποτελεί ένα αναπόσπαστο τμήμα της εταιρικής διακυβέρνησης. Επίσης, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην παροχή βοήθειας προς την ανώτερη διοίκηση αλλά και προς το διοικητικό συμβούλιο για την επίτευξη των οργανωτικών στόχων (Goodwin & Teck, 2001; Ritternberg, Moore, & Covaleski, 1999). Ο εσωτερικός έλεγχος τόσο ως υποστήριξη όσο και ως ενίσχυση των οργανωτικών μηχανισμών διακυβέρνησης μπορεί να οδηγήσει στην αξιολόγηση και στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας ως προς τη διαχείριση και τον έλεγχο του κινδύνου (Alzeban & Gwilliam, 2014). Παρά την αυξανόμενη σημασία του εσωτερικού ελέγχου, οι έρευνες σχετικά με την προστιθέμενη αξία της παρουσίας του στη λειτουργία ενός οργανισμού, ειδικά στην περίπτωση του δημόσιου τομέα στις περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες, είναι περιορισμένες λόγω του πολιτικού και του οικονομικού περιβάλλοντος (Alzeban & Gwilliam, 2014; Brierley, El-Nafabi, & Gwilliam, 2003). Η αποτελεσματική λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου στις οικονομίες μετάβασης έχει παρατηρηθεί σε οργανισμούς με καλές δομές διακυβέρνησης και αντίστοιχα συστήματα. Η παρουσία ενός διοικητικού συμβουλίου, είναι πιο πιθανό να έχει μία θετική εξέλιξη στη λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου (Goodwin & Teck, 2001).

Κεφάλαιο 4: Η περίπτωση του δημόσιου τομέα

4.1 Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στο δημόσιο τομέα

Στην έρευνά του ο Asare (2009) επεσήμανε ότι οι βασικές λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου στην περίπτωση των οργανισμών του δημόσιου τομέα ήταν: η αξιολόγηση όπως και η βελτίωση των λειτουργιών σχετικά με τη διαχείριση του κινδύνου, η διαδικασία του ελέγχου όπως εκείνη της διακυβέρνησης. Αυτές οι λειτουργίες αφορούν στην πραγματικότητα ένα σύνολο από πολιτικές, οι οποίες υιοθετούνται και ορίζονται με απώτερο σκοπό τη διασφάλιση ότι οι οργανισμοί του δημόσιου τομέα θα καταφέρουν να εκπληρώσουν τους οργανωτικούς στόχους τους. Οι τελευταίοι δεν μπορεί να είναι άλλοι από την περίπτωση της διαχείρισης του κινδύνου, την επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου αξιοπιστίας των εκθέσεων του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και η συμμόρφωση με την κείμενη νομοθεσία ή τους κανονισμούς (Asare, 2009). Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι η αποτελεσματικότητα ως προς τη διαχείριση του κινδύνου στους οργανισμούς του δημόσιου τομέα πήγαζε από την πολύπλοκη φύση του περιβάλλοντός τους, τις κοινωνικές ανάγκες και τη στενότητα των διαθέσιμων πόρων. Αυτές οι καταστάσεις είχαν ως αποτέλεσμα να ολοκληρώνονται κάποιες ενέργειες, οι οποίες είχαν ως στόχο την εξασφάλιση ότι οι οργανισμοί είχαν ενημερωθεί για τους πιθανούς κινδύνους οι οποίοι ελλόχευαν, καθώς λαμβάνονταν οι ορθές αποφάσεις και μετριαζόταν η πιθανότητα εκδήλωσης ζημιών σε ένα περιβάλλον έντονης αβεβαιότητας (Griffiths, 2012).

Ο Khan (2006) μέσα από το συγγραφικό έργο του ανέφερε ότι το φαινόμενο της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα αποτελούσε ένα σημαντικό κίνδυνο αναφορικά με την αξιολόγησή του. Ο εσωτερικός ελεγκτής σε μία αντίστοιχη περίπτωση, διαδραμάτιζε καθοριστικό ρόλο ως προς την εξέταση των καταγγελιών οι οποίες συνέβαιναν ή ως προς τον εντοπισμό κάποιων εσκεμμένων σφαλμάτων ή παρατυπιών εις βάρος των οργανισμών του δημόσιου τομέα. Επιπλέον, ο έλεγχος της διοίκησης των οργανισμών του δημόσιου τομέα αφορούσε την ανίχνευση της λογοδοσίας η οποία ήταν σχετικά με τη διαχείριση των διαθέσιμων πόρων ή των οικονομικών στοιχείων τους. Το σύνολο από τις νομικές και τις οργανωτικές διαδικασίες περιλαμβάνονταν στο σύστημα του εσωτερικού ελέγχου για τη βέλτιστη διαχείριση των οικονομικών των οργανισμών του δημόσιου τομέα. Ο απώτερος σκοπός δεν ήταν άλλος από την επίτευξη της πειθαρχίας στο επίπεδο των δημοσιονομικών αλλά και ο ορθολογικός καταμερισμός των διαθέσιμων πόρων σύμφωνα με τις ανάγκες οι οποίες υπήρχαν (Khan, 2006). Αξίζει να σημειωθεί ότι οι Baltaci & Yilmaz (2006) σημείωσαν ότι το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου, αποτελώντας ένα δυνατό εργαλείο, μπορούσε να

βοηθήσει την εκάστοτε εθνική κυβέρνηση ώστε να κατανοήσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την κατανομή των χρηματοοικονομικών πόρων, να ενισχύσει το βαθμό της διαφάνειας από το σύστημα των συμβάσεων του δημόσιου τομέα και να εντοπίσει ή να προλάβει περιστατικά διαφθοράς (Baltaci & Yilmaz, 2006).

Σε ό,τι αφορούσε την περίπτωση της διακυβέρνησης υπήρχε μία άμεση σύνδεση με τον τρόπο καθορισμού των οργανωτικών στόχων των οργανισμών του δημόσιου τομέα και των δράσεών τους. Οι τελευταίες μπορούσαν να εξασφαλίσουν ένα επίπεδο αξιοπιστίας στη διοίκηση του δημόσιου τομέα μέσα από την προσφορά υπηρεσιών με υψηλή ποιότητα προς του πολίτες, τη διασφάλιση της τήρησης μίας ορθής συμπεριφοράς και της μείωσης της πιθανότητας εκδήλωσης περιστατικών διαφθοράς (Baltaci & Yilmaz, 2006; Griffiths, 2012).

Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου στο δημόσιο τομέα είναι αναγκαία καθώς μπορεί να οδηγήσει στην αξιολόγηση και στη διατύπωση συστάσεων για την επίτευξη των προκαθορισμένων στόχων. Μεταξύ αυτών των στόχων θα μπορούσε να εντοπιστεί η περίπτωση της προώθησης των κατάλληλων αξιών, η εξασφάλιση ότι επιτυγχάνεται η αποτελεσματική διαχείριση της λογοδοσίας, ο συντονισμός των διαφόρων δραστηριοτήτων ανάμεσα στη διοίκηση των οργανισμών και στους ελεγκτικούς μηχανισμούς. Πέραν του ρόλου της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου στους οργανισμούς του δημόσιου τομέα, η σύγχρονη προσέγγιση της λειτουργίας εστιάζει στην αρχή της αντικειμενικότητας και στο στοιχείο της αποτελεσματικότητάς του (Nagy & Cenker, 2002).

Σύμφωνα με τον Assare (2009) η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου μπορεί να θεωρηθεί ότι επιτυγχάνει το σκοπό της εάν πετύχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα και εντοπίσει κάποιους παράγοντες όπως είναι:

- Οι στάσεις και οι αντιλήψεις της ανώτερης διοίκησης των οργανισμών του δημόσιου τομέα
- Η οργάνωση των δομών του δημόσιου τομέα
- Το πλαίσιο διακυβέρνησης των οργανισμών του δημόσιου τομέα
- Η αξιολόγηση της καταλληλότητας της ισχύουσας νομοθεσίας
- Το επίπεδο του επαγγελματισμού
- Το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου
- Η διαθεσιμότητα των απαιτούμενων πόρων σε ανθρώπινο, διοικητικό και οικονομικό επίπεδο με τους οποίους μπορεί να ολοκληρωθεί ο εσωτερικός έλεγχος.

Ο Dittenhofer (2001) μέσα από την έρευνά του σημείωσε ότι η αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου θα μπορούσε να οδηγήσει στην ορθή αξιολόγηση της πληροφόρησης στο χρηματοοικονομικό και στο λειτουργικό επίπεδο των συστημάτων ή των

λειτουργιών που υιοθετούνται. Στην πραγματικότητα, το πετυχημένο σύστημα του εσωτερικού ελέγχου μπορεί να καθοριστεί από το επίπεδο της ποιότητάς του. Αυτό σημαίνει ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να είναι ικανοί καθώς παρέχουν αλλά και εκτιμούν τις αξιόλογες πληροφορίες (Ziegenfus, 2000). Οι Mihret & Yismaw (2007) και οι Sarens & Beedle (2006) μέσα από τις έρευνές τους σημείωσαν ότι η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου είναι δυνατό να οδηγήσει σε σημαντικές βελτιώσεις στο επίπεδο της ποιότητας της διακυβέρνησης. Επίσης, αυτή η λειτουργία είναι δυνατό να συνδράμει προς την κατεύθυνση της επίτευξης των οργανωτικών στόχων, να δεσμεύσει την ανώτερη διοίκηση των οργανισμών του δημόσιου τομέα ως προς την εφαρμογή κάποιων προτάσεων, να προσφέρει συμβουλευτικό χαρακτήρα και να απαιτήσει υποστήριξη (Mihret & Yismaw, 2007; Sarens & Beedle, 2006).

Ολοκληρώνοντας, ο Mebratu (2015) μέσα από την έρευνά του τόνισε ότι εξαιτίας των ιδιαίτερω χαρακτηριστικών των οργανισμών του δημόσιου τομέα, η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να προϋποθέτει ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι ανεξάρτητοι. Επίσης, πρέπει να υποστηρίζονται οι αρχές της δημόσιας διοίκησης και να εξασφαλίζεται η ουσιαστική και επαρκής πληροφόρηση αλλά και χρηματοδότηση αυτής της λειτουργίας. Με αυτόν τον τρόπο η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου θα μπορούσε να οδηγήσει στη μεγιστοποίηση της αποδοτικότητάς της (Mebratu, 2015).

4.2 Διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου στον ελληνικό δημόσιο τομέα

Κατανοώντας τη σημασία της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου, σε κάθε υπουργείο όπως και σε κάθε αποκεντρωμένη διοίκηση της Ελλάδας δημιουργήθηκα ειδικές ομάδες σχετικά με την εκτέλεση του εσωτερικού ελέγχου. Στόχος των ομάδων εσωτερικού ελέγχου δεν ήταν άλλος από τη διασφάλιση της καλής διαχείρισης των διαθέσιμων πόρων του δημόσιου τομέα, την επίτευξη των οργανωτικών στόχων και την νομιμοποίηση των δαπανών του δημόσιου τομέα (Έκθεση Πεπραγμένων, 2010). Κάθε οργανισμός ή φορέας του δημόσιου τομέα στην Ελλάδα είναι υποχρεωμένος με την ευθύνη της άσκησης εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με τη νέα μορφή των δημοσιονομικών. Ως εκ τούτου πρέπει να εφαρμόζεται ένα σύστημα σχετικό με τη διαχείριση αλλά και την ανάληψη των ευθυνών. Ακολουθώντας τα διεθνή πρότυπα, το έργο της ομάδας εσωτερικού ελέγχου δεν είναι άλλο από την αξιολόγηση των διαδικασιών και των λειτουργιών του κάθε οργανισμού ή φορέα του δημόσιου τομέα. Με την ολοκλήρωση αυτής της ενέργειας το επόμενο βήμα της ομάδας

είναι η διατύπωση διορθωτικών προτάσεων ώστε να βελτιωθούν περαιτέρω οι διαδικασίες του οργανισμού ή του φορέα (ΦΕΚ 184/Α/27-09-2012, 2012).

Δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά του γεγονότος ότι η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου έχει την ευθύνη για την παροχή συμβουλών, την εποπτεία σχετικά με την εφαρμογή των κανονισμών και των διατάξεων του δικαίου, τη νομιμοποίηση των δημοσίων δαπανών, την αξιολόγηση του επιπέδου αποδοτικότητας ή και αποτελεσματικότητας της διαχείρισης της δημόσιας διοίκησης, την εκτίμηση σχετικά με το σχεδιασμό και την εκπλήρωση των λειτουργιών, την εποπτεία των εισπρακτικών διαδικασιών, την παρουσίαση των εσόδων και των εξόδων, τον εντοπισμό περιπτώσεων κακής διοίκησης/διαχείρισης ή κατάχρησης ή φαινομένων απάτης ή διαφθοράς, τη διευθέτηση των κινδύνων, την εκπλήρωση των στόχων αλλά και τον έλεγχο λειτουργίας των πληροφοριακών συστημάτων. Πλέον των παραπάνω, η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου μπορεί να οδηγήσει σε διαβεβαιώσεις σχετικά με την επάρκεια του συστήματος διαχείρισης το οποίο εφαρμόζεται στο δημόσιο τομέα, τη διενέργεια ελέγχων τακτικά ή οικονομικών ή διαχειριστικών ελέγχων, την εκτέλεση ένορκης διοικητικής εξέτασης εάν χαθούν δημόσιες δαπάνες, τη διερεύνηση παρουσίας αδυναμιών και την επιβολή δημοσιονομικών διορθώσεων κατά το εντοπισμό μεμονωμένων παρατυπιών (Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων, 2015).

Στην Ελλάδα, ο έλεγχος στην περίπτωση της δημόσιας διοίκησης συμβαίνει από τα ελεγκτικά σώματα τα οποία έχουν ως κύρια αρμοδιότητά τους τον έλεγχο των οργανισμών και των φορέων του δημόσιου τομέα, των οργανισμών οι οποίοι ανήκουν στην τοπική αυτοδιοίκηση (ΟΤΑ[2]), των επιχειρήσεων του δημόσιου τομέα και των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων, 2015). Είναι χρήσιμο να αναφερθεί ότι οι κύριοι στόχοι των ελεγκτικών σωμάτων αφορούν την ενίσχυση του επιπέδου της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών, τη βελτίωση του επιπέδου αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης, τη διασφάλιση ότι θα τηρηθεί η νομιμότητα, την περίπτωση εξάλειψης των περιστατικών κακής διοίκησης ή φαινομένων απάτης ή διαφθοράς και την επίτευξη της σωστής διαχείρισης των δημοσίων δαπανών (Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, 2007). Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι τα σημαντικότερα ελεγκτικά σώματα του ελληνικού δημόσιου τομέα είναι (Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, 2007):

- Το Σώμα των Επιθεωρητών Ελεγκτών της Δημόσιας Διοίκησης

[2] Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

- Το Γενικό Επιθεωρητή της Δημόσιας Διοίκησης
- Το Σώμα των Επιθεωρητών των Υπηρεσιών Υγείας & Πρόνοιας
- Το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας
- Το Σώμα των Επιθεωρητών σχετικά με τα δημόσια έργα
- Η Υπηρεσία των Ειδικών Ελέγχων.

4.3 Το φαινόμενο της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα και η λάθος διαχείριση

Η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου αφορά ένα μηχανισμό ο οποίος οδηγεί στην οριζόντια λογοδοσία, υπό την έννοια ότι μέσω αυτής επιδιώκεται η επίτευξης της χρηστής διακυβέρνησης με στόχο την αντιμετώπιση του φαινομένου της διαφθοράς (Παπαστάθης, 2014). Όπως έχει αναφέρει ο Βαβούρας (2011), η απουσία ελέγχου των λειτουργών και των οργανισμών του δημόσιου τομέα είναι δυνατό να δημιουργήσει ένα ευνοϊκό κλίμα για την εκδήλωση φαινομένων όπως είναι η κακή διαχείριση ή και η διαφθορά. Αντίθετα με την περίπτωση της Ελλάδας, στη Σκανδιναβία οι πολίτες αισθάνονται ενοχή όταν υποπέφτουν σε κάποιο αδίκημα και το αίσθημα της πολιτικής ευθύνης έχει ανασταλτικό χαρακτήρα για την εκδήλωση φαινομένων όπως είναι η κακή διοίκηση ή η απάτη. Σε μία αναζήτηση στις αιτίες αυτών των φαινομένων από τη σκοπιά της ψυχολογίας, έχει αναφερθεί ότι η στρατηγική του ελέγχου και της εποπτείας δε θα μπορούσε να οδηγήσει σε αποτελεσματικότητα στην Ελλάδα. Ο λόγος δεν είναι άλλος από την πολύπλοκη στάση ή συμπεριφορά έναντι του κρατικού μηχανισμού (Click, 2011).

Ο Click (2011) μέσω του συγγραφικού έργου του κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η επίλυση του ανωτέρω προβλήματος μπορεί να επέλθει μόνο με την αλλαγή της μορφής των κοινωνικών δομών. Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση της Ελλάδας έπρεπε να περιοριστεί ο ρόλος τους κράτους και να εξαλειφθούν τα εμπόδια της γραφειοκρατίας (Click, 2011). Επιπλέον, ο Ρακιντζής (2011) απέδωσε το φαινόμενο της διαφθοράς το οποίο έχει παρατηρηθεί στον ελληνικό κρατικό μηχανισμό στα εμπόδια της γραφειοκρατίας, στο ανεξέλεγκτο επίπεδο της εξουσίας το οποίο ασκείται από τους αρμόδιους, στην απουσία διαφάνειας και σαφώς ορισμένων κανονισμών, στην απουσία προληπτικού ελέγχου αλλά και στο επίπεδο της ατιμωρησίας των λειτουργών και των οργάνων του δημόσιου τομέα. Για το έτος 1996 το επίπεδο της διαφθοράς στον ελληνικό δημόσιο τομέα άγγιζε ένα ποσοστό ίσο με το 65% σύμφωνα με το οποίο οι Έλληνες θεωρούσαν ότι το ελληνικό κράτος ήτα διεφθαρμένο. Επιπλέον, το 35% των Ελλήνων χρησιμοποιούσε τις χρηματικές συναλλαγές ως μία μέθοδο για την αντιμετώπιση ζητημάτων σχετικά με το δημόσιο τομέα

(Ρακιντζής, 2011). Η Ελλάδα για το έτος 2022 είχε καταφέρει να συγκεντρώσει 52 βαθμούς, έναντι των 49 βαθμών του έτους 2021, αναφορικά με το Δείκτη Αντίληψης Διαφθοράς. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η Ελλάδα να είχε την 51^{η} θέση σε παγκόσμιο επίπεδο για το 2022, ενώ για το 2021 η χώρα είχε λάβει την 58^{η} θέση (Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς, 2023).

Αν και η σειρά κατάταξης της Ελλάδας αναφορικά με το Δείκτη Αντίληψης Διαφοράς έχει βελτιωθεί, έχει αναφερθεί ότι η πρόοδος η οποία έχει επιτευχθεί ήταν σε κίνδυνο. Αυτό το γεγονός οφείλονταν στον έντονο προβληματισμό σχετικά με την περιορισμένη παρουσία του κράτους δικαίου έναντι της ανεξαρτησίας την οποία διαθέτει η Εθνική Αρχή Διαφάνιας (Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς, 2023). Οι Kolstad, Fritz & O'Neil (2008) σημείωσαν ότι υπάρχει μεγάλη ανάγκη για την αντιμετώπιση του φαινομένου της διαφθοράς. Αυτό ίσως θα μπορούσε να επιτευχθεί ακόμη και με τη δημιουργία νέων θεσμών σχετικά με την οριζόντια λογοδοσία ή μέσα από τη βελτίωση αυτών των θεσμών (Kolstad, Fritz, & O'Neil, 2008).

Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα

5.1 Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Στο πλαίσιο εκπόνησης της παρούσας έρευνας πραγματοποιήθηκε μία έρευνα σχετικά με τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου και τον τρόπο εφαρμογής του στους οργανισμούς του δημόσιου τομέα. Η φύση αυτής της έρευνας ήταν βιβλιογραφική, υπό την έννοια της παρουσίασης πληροφοριών οι οποίες είχαν ήδη δημοσιευθεί είτε στην εγχώρια είτε στη διεθνή βιβλιογραφία. Η έρευνα η οποία εκπονήθηκε ανέλυσε την έννοια του εσωτερικού ελέγχου, τον τρόπο εκτέλεσής του ή εφαρμογής του, ενώ επικεντρώθηκε και στα φαινόμενα της απάτης και της διαφθοράς. Όλοι οι οργανισμοί είναι ωφέλιμο να υιοθετούν τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου αποσκοπώντας στη βελτίωση του επιπέδου της αποτελεσματικότητάς του, της αποδοτικότητάς του και της διαφάνειά του. Επιπλέον, μέσω της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου θεωρήθηκε ότι θα μπορούσαν να υπάρξουν περιθώρια βελτίωσης της πορείας των οργανισμών του δημόσιου τομέα, να εξαλειφθούν οι πιθανοί κίνδυνοι και να αντιμετωπιστούν δόλιες συμπεριφορές οι οποίες θα μπορούσαν να εκληφθούν ως απάτη ή ως διαφθορά. Ωστόσο, υπάρχει ανάγκη για την επέκταση εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου και εκσυγχρονισμού της λειτουργίας αυτής.

Το φαινόμενο της απάτης και της διαφθοράς όταν εντοπίζεται στη λειτουργία των οργανισμών και στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις τους, συχνά αποτελεί μία ένδειξη της αναποτελεσματικότητας της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου. Το κόστος και οι επιπτώσεις αυτών των φαινομένων είναι πολύ υψηλά τόσο από άποψη οικονομική όσο και από άποψη διαμόρφωσης φήμης. Οι μη αποδοτικοί ή ανύπαρκτοι μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου έχουν προκαλέσει στους οργανισμούς, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους ή το αντικείμενο λειτουργίας τους, αρκετές αρνητικές επιπτώσεις. Η λεπτομερής ανάλυση των τεχνικών πρόληψης του φαινομένων της απάτης ή της διαφθοράς, η εκπαίδευση και η κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού και η εφαρμογή μεθόδων εσωτερικού ελέγχου είναι κρίσιμη. Επιπλέον, η εφαρμογή επαρκών διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου όπως και η υποστήριξη της λειτουργίας των οργανισμών ή του ανθρώπινου δυναμικού θα μπορούσαν να ήταν αποτελεσματικές λύσεις για την αντιμετώπιση δυσμενών φαινομένων όπως η απάτη και η διαφθορά. Οι σημαντικότεροι παράγοντες για τον περιορισμό των φαινομένων της απάτης και της διαφθοράς και του αντίκτυπού τους στους οργανισμούς είναι η εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου με προληπτικό χαρακτήρα.

Η πρόληψη αυτών των δυσμενών περιστατικών θα μπορούσε όχι μόνο να περιορίσει τις ζημιές από αυτά αλλά και να τα εξαλείψει εντελώς, εάν οι παρεμβάσεις εφαρμόζονταν με

τον ορθό τρόπο. Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι επιλεγμένες τεχνικές για την άντληση δεδομένων θα μπορούσαν να βοηθήσουν στον έγκαιρο εντοπισμό των δεικτών απάτης ή διαφθοράς και στην ελαχιστοποίηση των περιπτώσεων εκδήλωσής τους. Η πρόληψη της απάτης δεν χρειάζεται εκτενείς πόρους από τους οργανισμούς για να είναι αποτελεσματική ως διαδικασία. Οι επαγγελματίες της κατεύθυνσης της λογιστικής ή οι λειτουργοί του φορολογικού συστήματος της κάθε χώρας αποτελούν ορισμένους από τους κύριους επαγγελματίες οι οποίοι θα μπορούσαν να εντοπίσουν τις πρώιμες ενδείξεις για δόλια γεγονότα στη λειτουργία των οργανισμών. Δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά του γεγονότος ότι η έγκαιρη ανίχνευση και η πρόληψη των δόλιων περιστατικών αποτελούν τις πλέον αποτελεσματικές μεθόδους για την εξάλειψη των οικονομικών και των λοιπών επιπτώσεων οι οποίες έχουν άμεση σύνδεση με αυτά.

Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου μπορεί να οδηγήσει στη συμβουλευτική η οποία θα διακρίνεται από την ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητά της. Επιπλέον, αυτή η λειτουργία μπορεί να βοηθήσει ώστε να αντιμετωπιστούν οι κίνδυνοι οι οποίοι ελλοχεύουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Αυτό το γεγονός θα οδηγήσει τους οργανισμούς του δημόσιου τομέα σε μία καλύτερη απόδοση και σε υψηλότερα αποτελέσματα. Αν και ο ελληνικός δημόσιος τομέας διαθέτει ελεγκτικές ομάδες έχει παρατηρηθεί ότι το έργο τους δυσκολεύει εξαιτίας της έντονης γραφειοκρατίας, της ακαμψίας και της πολυπλοκότητά του. Δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά του γεγονότος ότι φαινόμενα όπως είναι η απάτη, η διαφθορά αλλά και η κακή διοίκηση υπάρχουν αρκετά στην περίπτωση του ελληνικού δημόσιου τομέα. Ο εσωτερικός έλεγχος παρουσιάζει αρκετές αδυναμίες ως προς την αντιμετώπισή του και την επίτευξη των οργανωτικών στόχων των δομών του δημόσιου τομέα.

Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητη η αναφορά του γεγονότος ότι η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου βασίζεται σε πρότυπα και σε δομές, που οριοθετούν τελικά το πλαίσιό του. Η δομή του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να διακρίνεται για την οργάνωσή της και να βασίζεται σε κανονισμούς και θεσμού. Ο εσωτερικός έλεγχος στην περίπτωση της Ελλάδας αποδίδεται σε ομάδες οι οποίες συγκροτούνται και έχουν ως κύρια αρμοδιότητά τους την ελεγκτική δράση. Οι ελεγκτικές ομάδες διακρίνονται για το επίπεδο της γνώσης και των ικανοτήτων τους για την εκτέλεση της διαδικασίας με ορθό τρόπο. Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου θεωρείται ως ένα σημαντικό και αναγκαίο στοιχείο για τη λειτουργία των οργανισμών του δημόσιου τομέα. Η παρουσία ενός ορθά οργανωμένο συστήματος εσωτερικού ελέγχου μπορεί να αποτρέψει τις καταστροφικές επιπτώσεις των περιστατικών απάτης ή διαφθοράς. Τέλος, όπως έχει ήδη σημειωθεί η έρευνα έδειξε ότι η

λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου θα μπορούσε να οδηγήσει στην ανίχνευση αλλά και την αντιμετώπιση των περιστατικών απάτης.

5.2 Περιορισμοί της έρευνας

Η φύση της παρούσας έρευνας ήταν αυτή της βιβλιογραφικής ανασκόπησης καθώς παρουσιάστηκαν πληροφορίες οι οποίες είχαν ήδη δημοσιευθεί στη διεθνή ή στην εγχώρια βιβλιογραφία. Ωστόσο, ένας σημαντικός περιορισμός αυτής της έρευνας αποτέλεσε ο μικρός αριθμός στοιχείων της εγχώριας βιβλιογραφίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η έρευνα αυτή να μην είχε τη δυνατότητα παράθεσης στοιχείων που θα έδειχναν το επίπεδο εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου από τους οργανισμούς του δημόσιου τομέα, το επίπεδο εξέλιξης της διαφθοράς ή των περιστατικών απάτης διαχρονικά ή ακόμη και το επίπεδο αποτελεσματικότητας της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου στην καταπολέμησή τους. Τέλος, ένας ακόμη περιορισμός της έρευνας ήταν το γεγονός ότι υπήρχαν δυσκολίες ως προς τη λήψη άδειας χρήσης των βιβλιογραφικών αναφορών. Αυτό σήμαινε ότι παρόλο που σε ορισμένες περιπτώσεις είχαν βρεθεί κάποιες βιβλιογραφικές αναφορές, έπρεπε να υποβληθεί αίτημα χρήσης της το οποίο είτε καθυστερούσε να ληφθεί είτε δεν ελήφθη. Σε αυτές τις περιπτώσεις έπρεπε να αναζητηθούν νέες βιβλιογραφικές αναφορές και έτσι υπήρχαν καθυστερήσεις ως προς την αναζήτηση νέων αναφορών και χρήσης τους.

5.3 Προτάσεις και βελτιώσεις

Απαραίτητη προϋπόθεση για να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα των οργανισμών του δημόσιου τομέα μέσα από τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου, είναι η αλλαγή της νοοτροπίας, του τρόπου σκέψης και ανάληψης δράσης από την πλευρά της πολιτικής ηγεσίας. Επιπλέον, η δημιουργία υποδομών με άρτια δομή και οργάνωση που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου ή που θα διακρίνονταν για τον ευέλικτο τρόπο λειτουργίας θα μπορούσε να οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα. Όπως έχει ήδη σημειωθεί, η παρουσία ενός ολοκληρωμένου συστήματος εσωτερικού ελέγχου στους οργανισμούς του δημόσιου τομέα θα μπορούσε να οδηγήσει στην ανίχνευση, στην αντιμετώπιση και στην εξάλειψη των δόλιων συμπεριφορών ή των περιστατικών απάτης ή διαφθοράς. Επίσης, το ίδιο σύστημα θα μπορούσε να διορθώσει τις περιπτώσεις κακής διαχείρισης των οργανισμών του δημόσιου τομέα, γεγονός το οποίο με τη σειρά του θα οδηγούσε στον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας του και στην προσφορά υπηρεσιών

υψηλότερης ποιότητας. Δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά του γεγονότος ότι η ορθή οργάνωση της δημόσιας διοίκησης είχε απαίτηση συνεχούς ενημέρωσης και επιμόρφωσης του ανθρώπινου δυναμικού, δίκαιης αξιολόγησης, διαμόρφωσης κουλτούρας αλλαγής και βελτίωσης του επιπέδου παραγωγικότητας σε όρους ρυθμιστικού πλαισίου. Σαφώς, απαιτείται η ανάλυση των συνθηκών ομοιότητας και διαφοροποίησης των περιστατικών απάτης ή διαφθοράς στους οργανισμούς του δημόσιου τομέα και στην καταγραφή της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου.

Βιβλιογραφία

Abbott, L. J., Parker, S., & Peter, G. F. (2012). Internal audit assistance and external audit timeliness. *Auditing: A Journal of Practice & Theory, 31*(4), 3-20.

Adeoye, O. (2017). The Role of Internal Auditors in Fraud Prevention (Case Studies of Negeria Banks). *Indian-Pasific Journal of Accounting and Finance, 2*(1).

Adit, T. S. (2003). Economic analysis of corruption: a survey. *The Economic Journal, 113*(491), 632-655.

Agustina, F., Nurkholis, N., & Rusydi, M. (2021). Auditors' professional skepticism and fraud detection. *International Journal of Research in Business and Social Science, 10*(4), 275-287.

AICPA. (2014). *The importance of internal control in financial reporting and safeguarding plan assets.* USA: AICPA.

Albrecht, W. S., O' Albrecht, C., Albrecht, C. C., & Zimbelman, M. F. (2012). *Fraud Examination* (4th εκδ.). South Western: CENGAGE Learning.

Alzeban, A., & Gwilliam, D. (2014). Factors affecting the internal audit effectiveness: a survey of the Saudi public sector. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, 23*, 74-86.

Asare, T. (2009). Internal auditing in the public sector: Promoting good governance and performance improvement, chapter. *International Journal on Governmental Financial Management, 9*(1), 15-28.

Asiedu, K. F., & Deffor, E. W. (2017). Fighting Corruption by Means of Effective Internal Audit Function: Evidence from the Ghanaian Public Sector. *International Journal of Auditing*, 1-18.

Baltaci, M., & Yilmaz, S. (2006). *Keeping an Eye on Subnational Governments: Internal Control and Audit at Local Levels.* Washington: World Bank Publications.

Bardhan, P. (2017). Corruption and development: a review of issues. *Political Corruption*, 321-338.

Basel Committee. (2002). *Internal Audit in Banks and the Supervisor's Relationship with Auditors: A Survey.* Basel: Basel Committee.

Beets, S. D. (2005). Understanding the Demand-Side Issues of International Corruption. *Journal of Business Ethics, 57*(1), 65-81.

Bierstaker, J. L., Brody, R. G., & Pacini, C. (2016). Accountants' perceptions regarding fraud detection and prevention methods. *Managerial Auditing Journal, 21*(5), 520-532.

Booth, D., & Cammack, D. (2013). *Governance for Development in Africa: Solving Collective Action Problems.* New York: Zed Books.

Boulescu, M., Ghiţă, M., & Mareş, V. (2003). *Controlul fiscal şi auditul financiar-fiscal [The Fiscal Control and the Financial-Fiscal Audit]*. Bucharest: CECCAR.

Brazel, J. F., Joes, K. L., & Zimbelman, M. (2009). Using nonfinancial measures to assess fraud risk. *Journal of Accounting Research, 47*(5), 1135-1166.

Brierley, J. A., El-Nafabi, H., & Gwilliam, D. (2003). An examination of internal audit in the Sudanese public sector. *Research in Accounting in Emerging Economies, 5*, 177-195.

Burnaby, P., Howe, M., & Muehlmann, B. W. (2009). Detecting fraud in the organization: an internal audit perspective. *Journal of Forensic & Investigative Accounting, 3*(1), 195-233.

Cacello, J. V., & Hermanson, D. R. (2005). Factors associated with U.S. public compamies' investment in internal auditing. *Accounting Horizons , 19*(2), 69-84.

Campos, J. E., Pradhan, S., & Recanatini, F. (2007). Conclusion: Where to Next? Στο J. E. Campos, *The Many Faces of Corruption: Tracking Vulnerabilities at the Sector Level.* Washington, DC: World Bank.

Carothers, T., & De Gramont, D. (2011). *Aiding Governance in Developing Countries: Progress amid Uncertainties.* Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace.

Chambers, A., & Rand, G. (2010). *The Operational Auditing Handbook: Auditing Business and IT Processes.* John Wiley & Sons, Inc.: USA.

Chen, G., & Li, S. (2010). Corruption, income distribution and income gap in China. *Economic Science, 2*, 55-68.

Click, J. (2011). *Οι κοινωνικές στάσεις έναντι της διαφθοράς στη σημερινή Ελλάδα.* Αθήνα: Σιδέρης.

COSO. (2009). *Internal Control - Integrated Framework. Guidance on Monitoring Internal Control Systems.* USA: COSO.

Davis, J. S., & Pesch, L. (2010). Fraud dynamics and controls in organizations. *Accounting, Organizations And Society, 38*(6-7), 469-483.

De Sousa, L. (2010). Anti-Corruption Agencies: Between Empowerment and Irrelevance. *Crime, Law and Social Change, 53*(1), 5-22.

Della Porta, D., & Vannucci, A. (1999). *Corrupt Exchanges: Actors, Resources, and Mechanisms of Political Corruption.* New York: Aldine De Gruyter.

Department of International Development. (2015). *Why corruption matters: understanding causes, effects and how to address them.* London: UK aid.

Dezoort, T. F., Harrison, P. D., & Schones, E. J. (2012). Tax professionals' responsibility for fraud detection: the effects of engagement type and audit status. *Accounting Horizons, 26*(2), 289-306.

Dimitrijevic, D., Milovanovic, V., & Stancic, V. (2015). The role of a company's internal control system in fraud prevention. *Financial Internet Quarterly, 11*(3), 34-44.

Dittenhofer, M. (2001). Internal audit effectiveness: an expansion of present methods. *Managerial Auditing Journal*, 443-450.

D'Onza, G., Selim, G. M., Melville, R., & Allegrini, M. (2015). A study on internal auditor perceptions of the function ability to add value. *International Journal of Auditing, 19*(3), 182-194.

Doshi, S., & Ranganathan, M. (2016). Corruption. *Keywords in Radical Geography: Antipode at 50*, 68-78.

Drogalas, G., Pazarskis, M., Anagnostopoulou, E., & Papachristou, A. (2017). The effect of internal audit effectiveness, auditor responsibility and training in fraud detection. *Accounting and Management Information Systems, 16*(4), 434-454.

Drury, C. A., Krieckhaus, J., & Lusztig, M. (2006). Corruption, Democracy and Economic Growth. *International Political Science Review, 27*(2), 121-136.

Dubois, D., Dumontier, P., & Frésard, L. (2010). *Conflicts of interests in the financial analysis industry: why did Europeans get MAD?, Working paper.* University of Neuchâtel.

Everson, M., Soske, S., Martens, F., Beston, C., Harris, C., Garcia, J., . . . Perraglia, S. (2013). *Internal Control — Integrated Framework.* USA: COSO,The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission.

Fadzil, F. H., Haron, H., & Jantan, M. (2005). Internal auditing practices and internal control system. *Managerial Auditing Journal, 20*(8), 844-866.

Gardiner, J. (2017). Defining corruption. Στο J. Gardiner, *Political corruption* (σσ. 25-40). Routledge.

Gay, G., Schelluch, P., & Reid, I. (1997). Users' Perceptions of the Auditing Responsibilities for the Prevention, Detection and Reporting of Fraud, other illegal acts and error. *Australian Accounting Review*, 51-61.

Goodwin, J., & Teck, Y. Y. (2001). Two factors affecting internal audit independence and objectivity: evidence from Singapore. *International Journal of Auditing, 5*, 107-125.

Griffiths, P. M. (2012). *Risk – based auditing.* London: Gower Publishing.

Gründler, K., & Potrafke, N. (2019). Corruption and economic growth: New empirical evidence. *European Journal of Political Economy, 60*, 101810.

Halbouni, S. S. (2015). The role of auditors in preventing, detecting, and reporting fraud: the case of the United Arab Emirates (UAE). *International Journal of Auditing, 19*(2), 117-130.

Halbouni, S. S., Obeid, N., & Garbou, A. (2016). Corporate governance and information technology in fraud prevention and detection: Evidence from the UAE. *Managerial Auditing Journal, 61*(6-7), 589-628.

Hamilton, A., & Hudson, J. (2014). *Bribery and identification: evidence from Sudan, University of Bath Working Paper.* University of Bath Working Paper.

Harris, R. (2003). *Political Corruption: In and Beyond the Nation State.* London: Routledge.

Hayes, S. R., Dassen, R., Schilder, A., & Wallage, P. (2005). *Principles of auditing: an introduction to international standards and auditing.* Harlow: Financial Times/Prentice Hall.

Heller, N. (2009). Defining and Measuring Corruption: Where Have We Come from, Where Are We Now, and What Matters for the Future? Στο R. Rotberg, *Corruption, Global Security, and World Order.* Washington, DC: Brookings Institution Press.

Hightower, R. (2008). *Internal controls policies and procedures.* New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Huang, C. J. (2016). Is corruption bad for economic growth? Evidence from Asia-Pacific countries. *The North American Journal of Economics and Finance, 35*, 247-256.

Hussmann, K., Hechler, H., & Peñailillo, M. (2009). Institutional Arrangements for Corruption Prevention: Considerations for the Implementation of the United Nations Convention against Corruption. *U4 Issue 4*(4), 1-28.

Hussmann, K., Hechler, H., & Peñailillo, M. (2009). Institutional Arrangements for Corruption Prevention: Considerations for the Implementation of the United Nations Convention against Corruption. *U4 Issue 4*.

ICAEW. (2021). *Internal audit resource centre*. Ανάκτηση December 19, 2023, από ICAEW: https://www.icaew.com/technical/business/strategy-risk-and-innovation/risk-management/internal-audit-resource-centre

Johnsøn, J. (2014). *Corruption and Stabilisation: Aid Agencies' Anti-Corruption Strategies in Fragile States.* Cambridge: University of Cambridge: Unpublished PhD Thesis.

Johnsøn, J., & Mason, P. (2013). The Proxy Challenge: Why Bespoke Proxy Indicators Can Help Solve the Anti-Corruption Measurement Problem. *U4 Issue, 6*, 1-6.

Jorgenson, D., Gollop, F. M., & Fraumeni, B. (2016). *Productivity and US economic growth.* New York: Elsevier.

Joshi, A. (2008). Producing Social Accountability? The Impact of Service Delivery Reforms. *IDS Bulletin, 38*(6), 10-17.

Kabuye, F., Nkundabanyanga, S. K., Opiso, J., & Nakabuye, Z. (2017). Internal audit organisational status, competencies, activities and fraud management in the financial services sector. *Managerial Auditing Journal, 32*(9), 924-944.

Kaufmann, D. (2005). Myths and realities of governance and corruption. Στο K. S.-C. M. E. Porter, *The Global Competitiveness Report 2005–2006* (σσ. 81-98). New York: Palgrave Macmillan.

Kelsall, T. (2011). *Developmental Patrimonialism? Rethinking Business and Politics in Africa. Policy Brief 2.* London: Africa Power and Politics Research Programme.

Khan, A. M. (2006). Role of Audit in Fighting corruption, Paper prepared for ad hoc Group Meetin. Στο A. M. Khan, *Ethics, Integrity and Accountability in the Public Sector: Re- building Public Trust in Government through the Implementation of the UN Conventional against Corruption.* St. Petersburg, Russia.

Kolstad, I., Fritz, V., & O'Neil, T. (2008). *Corruption, Anti-Corruption Efforts and Aid: do donors have the right approach?* Overseas: Overseas Development Institute.

Lakis, V., & Giurinas, L. (2012). The concept of internal control system. *Ekonomika, 91*(2), 142-152.

Liu, J., & Lin, B. (2012). Government auditing and corruption control: evidence from China's provincial panel data. *China Journal of Accounting Research, 5*, 163-186.

Lois, P., Drogalas, G., Karagiorgos, A., & Tsikalakis, K. (2020). Internal audits in the digital era: opportunities risks and challenges. *EuroMed Journal of Business, 15*(2), 205-217.

Ma'Ayan, Y., & Carmeli, A. (2016). Internal audits as a source of ethical behavior, efficiency, and effectiveness in work units. *Journal of Business Ethics, 137*, 347-363.

Mangala, D., & Kumari, P. (2015). Corporate fraud prevention and detection: Revisiting the literature. *Journal of Commerce & Accounting Research, 4*(1), 35-45.

Mebratu, A. A. (2015). Internal audit function and its challenges in public sector governance: Empirical evidence from Amhara National Regional State, Ethiopia. *AshEse Journal of Economics, 1*(1), 001-012.

Meisel, N., & Ould Aoudia, J. (2007). *Is Good Governance a Good Development Strategy? Working Paper No. 11.* Paris: Direction Général du Trésor et de l'Économie Politique.

Méon, P. G., & Weill, L. (2010). Is Corruption an Efficient Grease? *World Development, 38*(3), 244-259.

Mihret, D. G., & Yismaw, A. W. (2007). Internal audit effectiveness: an Ethiopian public sector case study. *Managerial Auditing Journal*, 470-484.

Mirinaviciene, S. (2014). Internal control ad fraud prevention: prior research analysis. *elektroniko leidinio, 1*(9), 173-179.

Nagy, A. L., & Cenker, W. J. (2002). An assessment of the newly defined Internal Audits function. *Managerial Auditing Journal, 17*(3), 130-137.

Nagy, A., & Cenker, W. (2002). An assessment of the newly defined internal audit function. *Managerial Auditing Journal*, 130-137.

Ngai, E. W., Hu, Y., Wog, Y. H., Chen, Y., & Sun, X. (2011). The application of data mining techniques in financial fraud detection: A classification framework and an academic review of literature. *Decision Support Systems, 50*(3), 559-569.

Olken, B., & Pande, R. (2013). *Governance Review Paper: Governance Initiative.* Cambridge, MA: Abdul Latif Jameel Poverty Action Lab, MIT.

Petrascu, D., & Tieanu, A. (2014). *The Role of Internal Audit in Fraud Prevention and Detection.* Sibiu, Romania: 21st International Economic Conference 2014, IECS 2014, 16-17 May 2014,.

Philp, M. (2016). Corruption definition and measurement. Στο M. corruption. Routledge.

Picket, K. H. (2010). *The Internal Auditing Handbook.* United Kingdom: John Wiley & Sons, Inc. .

Pickett, K. H. (2003). *The internal auditing handbook* (2nd εκδ.). U.S.A.: Wiley & Sons.

Power, M. (2013). The apparatus of fraud risk. *Accounting, Organizations and Society, 38*(6-7), 525-543.

Pring, C. (2015). *People and Corruption: Africa Survey 2015.* Berlin: Transparency International.

Quah, J. S. (2010). Defying Institutional Failure: Learning from the Experiences of Anti-Corruption Agencies in Four Asian Countries. *Crime, Law and Social Change, 53*(1), 23-54.

Ritternberg, I. E., Moore, W., & Covaleski, M. (1999). The outsouring phenomenon. *The Internal Auditor, 56*(2), 42-46.

Robinson, S., Robertson, J., & Curtis, M. (2012). The effects of contextual and wrongdoing attributes on organizational employees' whistle blowing intentions following fraud. *Journal Of Business Ethics, 106*(2), 213-227.

Roussy, M., & Perron, A. (2018). New perspectives in internal audit research: A structured literature review. *Accounting Perspectives, 17*(3), 345-385.

Roy, A., & Singer, A. E. (2007). Self knowledge and ethics in corruption-related decision-making. *International Journal of Management and Decision Making, 8*(1), 64-74.

Sarens, G., & Beedle, D. I. (2006). The Relationship between Internal Audit and Senior Management, A Qualitative Analysis of Expectations and Perceptions. *International Journal of Auditing*, 213-241.

Shah, A., & Schacter, M. (2004). Combating Corruption: Look before You Leap. *Finance and Development , 41*(4), 40-43.

Singleton, T., & Atkinson, K. E. (2012). An empirical analysis of the independent relationship of the usage of anti-fraud controls and the losses they reduce. *Journal of Forensic Studies in Accounting & Business, 3*(1), 9-23.

Singleton, T., Singleton, A., Bologna, J., & Lindquist, R. (2010). *2010, Fraud Auditing and Forensic Accounting* (4th εκδ.). New Jersey, USA: John Wiley & Sons, Inc.

Stafford, T., Deitz, G., & Li, Y. (2018). The role of internal audit and user training in information security policy compliance. *Managerial Auditing Journal, 33*(4), 410-424.

Svensson, J. (2005). Eight Questions About Corruption. *Journal of Economic Perspectives, 19*(3), 19-42.

Thomas, C. W., & Clements, C. E. (2002). The internal auditor's role in the detection and prevention of fraud: a post SAS No. 82 analysis. *Internal Auditing, 17*(4), 3-13.

Ugur, M., & Dasgupta, N. (2011). *Evidence on the Economic Growth Impacts of Corruption in Low-Income Countries and Beyond: A Systematic Review.* London: EPPI-Centre, Social Science Research Unit, Institute of Education.

Vicente, P. C. (2005). *Essays on corruption and the natural resource curse, Ph.D. dissertation.* Chicago: University of Chicago.

Wei, S. J., & Shleifer, A. (2000). Local Corruption and Global Capital Flow. *Brookings Papers on Economic Activity, 2*, 303-354.

Williams, A. (2010). Shining a Light on the Resource Curse: An Empirical Analysis of the Relationship between Natural Resources, Transparency, and Economic Growth. *World Development , 39*(4), 490-505.

Yuniarti, R. D., & Ariandi, I. (2017). The effect of internal control and anti-fraud awareness on fraud prevention (A survey on inter-governmental organizations). *Journal of Economics, Business, and Accountancy Ventura, 20*(1), 113-134.

Yuniatri, R. D. (2017). The effect of internal control and anti-fraud awareness on fraud prevention (A survey on inter-governmental organizations). *Journal of Economics, Business, and Accountancy Ventura, 20*(1), 113-124.

Zhoo, W., & Kapoor, G. (2011). Detecting evolutionary financial statement fraud. *Decision Support Systems, 50*(3), 570-575.

Zhuang, J., De Dios, E., & Lagman-Martin, A. (2010). *Governance and Institutional Quality and the Links with Economic Growth and Income Inequality: With Special Reference to Developing Asia.* Manila: Economics Working Paper No. 193.

Ziegenfus, D. E. (2000). Developing an internal auditing department balanced scorecard. *Managerial Auditing Journal*, 12-19.

Βαβούρας, Ι. Σ. (2011). *Διακυβέρνηση και Διαφθορά.* Αθήνα: Παπαζήσης.

Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων. (2015). *Εγχειρίδιο για τη διενέργεια εσωτερικού ελέγχου.* Αθήνα: Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων.

Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης. (2007). *Εγχειρίδιο ελέγχου για τα ελεγκτικά σώματα και τις υπηρεσίες επιθεώρησης και ελέγχου.* Αθήνα: Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης.

Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς. (2023, Φεβρουάριος 06). *Ο Δείκτης Αντίληψης Διαφθοράς για το 2022 αποκαλύπτει ότι οι περισσότερες χώρες αποτυγχάνουν να καταπολεμήσουν τη διαφθορά.* Ανάκτηση από Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς: https://transparency.gr/%CE%BF-%CE%B4%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CF%84%CE%B7%CF%83-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7%CF%83-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%86%CE%B8%CE%BF%CF%81%CE%B1%CF%83-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF-2022/

Έκθεση Πεπραγμένων. (2010). *Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης.* Αθήνα: Έκθεση Πεπραγμένων.

Καζαντζής, Χ. (2006). *Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος. Μία Συστηματική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων.* Business Plus.

Παπαστάθης, Σ. Π. (2014). *Ο σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος (Internal Audit) και η πρακτική εφαρμογή του.* Αθήνα: Ιδιωτική.

Ρακιντζής, Λ. (2011). *Ο θεσμικός ρόλος του Γενικού Επιθεωρητή στον έλεγχο του δημοσίου τομέα.* Αθήνα: Παπαζήσης.

Τσακλαγκάνος, Α. (2005). *Ελεγκτική.* Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

ΦΕΚ 184/Α/27-09-2012. (2012). *Άρθρο 12 του Νόμου 4081/2012.* Αθήνα: ΦΕΚ 184/Α/27-09-2012.